

KULTÚRA

ROČNÍK XVIII. – č. 20

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

2. DECEMBA 2015

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

Za „opakujúcim sa“ chodom dejín sa skrýva pôsobenie kolektívnej pamäti, jednej z hlavných dimenzií, ktoré formujú spoločnosť. Táto pamäť je však selektívna a do veľkej miery arbitrárna. A ak je veľmi ťažké potvrdiť historické fakty, tak neporovnateľne náročnejšie je prisúdiť im ich význam. „Spoločné hodnoty vyjadrené v mytológií, náboženstve, ideológiách majú schopnosť rozširovať my, ku ktorému sa hlásime.“ (NOVOSÁD, F.: c. d., s.174.) Imaginárna pamäť zakladá kolektívnu identitu podobne ako konštruktívna, zámerná pamäť je konštituentom osobnej identity. Kolektívna pamäť má v každej spoločnosti rôzne podoby, počnúc mýtmi o pôvode, legendami o hrdinoch, zakladateľoch a končiac napríklad národným štátom, špecifickým, autentickým výtvorom modernej Európy, ktorý sa stal jedným z ústredných symbolov moderného západného sveta. A hoci aj tento symbol, táto inštitúcia slúžila posledných päť storočí predovšetkým štátnej administratíve a cieľom oligarchie - vďaka nej získala oligarchia obrovskú moc v časti sveta, ktorú označujeme ako Západ, a nielen v nej - napriek tomu

Nový svetový (ne)poriadok, stará nenávisť

táto štátna forma kládla rad obmedzení mocenským nárokom oligarchie. Od prvej svetovej vojny sa národný štát vo svojej klasickej podobe stal prekážkou na ceste oligarchie za neobmedzenou mocou.

Mier zo Saint-Germain, závery z Versailles, body Wilsonovej politiky viedli k vzniku nových štátov, ktoré už nedbali na svoje tradície, často podliehali boľševickej propagande a stratili akékoľvek dejinotvorné pozície. Zároveň sa zlikvidoval zásadný politický vplyv klasickej veľmoci v Európe. Začali sa objavovať viac či menej rozpracované koncepcie zjednotenej Európy, ktorá sa mala stať kontinentom podriade-

ným svetovej vláde (napríklad Paneurópa Cou-denhove-Kalergiho a Briandova európska konfederácia).

Objednávateľia a architekti projektov zjednotenej Európy používali na ich realizáciu v desaťročiach po prvej svetovej vojne veľmocenské záujmy Sovietskeho zväzu a USA. Finančná oligarchia usilovala o rozklad koloniálneho systému európskych mocností, aby tak mohla spustiť realizáciu svojich okupačných plánov v krajinách Afriky, Ázie a Latinskej Ameriky. A hoci týmito plánmi na krátky čas otriasol Hitler a jeho nacistická „revolúcia“, vzápätí aj tohto

„tigra“ dostala oligarchia pod kontrolu a v konečnom dôsledku sa stal experimentom v jej réžii a poslušil jej plánom. Po skončení vojny sa veľmi rýchlo realizovalo nové rozdelenie a rozparcelovanie Európy medzi mocnosti. Táto okupácia Európy sprevádzaná štyrmi desaťročiami studenej vojny sa v r. 1989 skončila veľmi silným, emocionálne nabitým symbolom - rozobratím berlínskeho múru. Po tomto imponantnom predstavení sa okamžite pristúpilo k tvorbe nového usporiadania Európy, ktoré ešte účinnejšie podriadi Európu ako celok moci finančnej oligarchie.

(Pokračovanie na 10. strane)

Aké bolo všetko jednoduché pred štvrtstoročím! V bipolárnom svete komunizmus predstavoval zlo. Rozhodovať sa bolo jednoduché, najmä pre človeka túžiaceho vymáňať sa spod kontroly oficiálneho úpadkového myslenia. Komunizmu totiž neveril skoro nik, azda okrem Jakeša a Biľaka.

Po štvrtstoročí monopolárneho sveta však vyprchali aj posledné ilúzie o slobode. Zostala nám jediná sloboda pozerat' sa na

Vzbura proti vzbure

TEODOR KRIŽKA

vyčítanie systému bez zábran a stať sa objektom prvej globálnej informačnej vojny, vojny proti ľudskej bytosti. Naplno zúri inžiniersky projekt premeny homo sapiens na postčloveka, na akúsi bytosť bez pamäti, bez emócií, bez názoru, bytosť s ľubovoľným pohľadom, adorujúcu zvrátenosť a prenasledujúcu čokoľvek, čo bolo kedy prirodzené. Bytosť žijúca od šoku po šok, od jedného atentátu po druhý, od masakry po masakra.

Zdalo by sa, že je to doba na mučeníctvo, na svätosť. Po skúsenostiach z Vendée a z boľševického Petrohradu, gulagov či z uránových baní v Jáchymove by sa zdalo, že odhodnenú zástavu odporu zodvihne nové pokolenie.

Kdeže, nijaký odpor! Vyjst' raz do roka na pochod za život, keď už život nemá nijakú cenu, je sakramentsky málo. Je to skoro ako šteklenie svedomia, ktoré rúbu sekerou.

Človek by očakával, že naše kazateľnice sa budú otriasať burcovaním spiaceho človeka, človeka už nie omámeného, ale otráveného médiami. Mediálny priestor, globálny od New Yorku po Vladivostok, mi pripadá ako jedna veľká plynová komora. Splyňujú sa v nej zvyšky mozgových závitov a ostatky ľudskosti.

Kto si myslel, že príchod antikrista bude taký očividný, že sa ho nič také nemôže negatívne dotknúť, zjavne sa mýlil. Antikristus prichádza ako cyklón B, potichy, neviditeľne, sústavne, globálne.

Myslím na človeka ako takého, osobitne na toho slovenského, odkázaného na politikov, ktorí toto povolanie berú ako najľahšiu formu živnosti. Veď čo ľahšie môže postihnúť politika malého národa ako stať sa hlásnou trúbou hegemonu, ktorý je práve naporúdzí. Jedni bučia po anglicky, druhí si už opakujú ruské slovíčka a mädlia si ruky, že ich čas prichádza.

Jediné, čo však prichádza, je hodina dvanásta. Treba sa prebrať z mrákot a bojovať - o Európu ako klenot tejto planéty. O Európu, ktorá nemá inú voľbu, ako byť kresťanská, lebo nebyť nie je voľba.

Dost' bolo experimentov s človekom. Dost' bolo vzbury proti Bohu.

Húfy utečencov zjednotili, že naša civilizácia je na rázcestí. Kam? A ako? Masakra v Paríži je iba neželanou formou jej prejavu. Prudký rozvoj vedy a materiálnej základne ľudského života nadobúda dnes kvalitatívne revolučné zvraty, ktoré menia povahu civilizácie samy sebou. Avšak presun ľudí otvára nové a iné problémy pre Európu, ako rozvoj vedy. Vytvára sa potreba komplexne vedecky preniknúť do podstaty diania a udalostí, teda rozvoja civilizácie, do jej spoločenských a ľudských predpokladov a dôsledkov. A tak vnímať príviv migrantov do Európy iba tak, že bude mať pozitívny vplyv na HDP ekonomík EÚ a to vo výške 1-1,5 % je prejavom nevedomosti tých viacerých ekonomov EÚ, ktorí to zverejnili. V tom je hlavná úbohosť a ekonomická neznalosť. Skutočne je to vedecké ekonomické videnie situácie v Európe?

V rôznych časopisoch, v denníkoch a aj na internete a v rôznych jazykoch som čítal nadpisy: je islamské právo zlučiteľné s európskym? A je islamská ekonomia zlučiteľná s európskou? Ba hádam by sme sa mali spýtať a je arabská civilizácia zlučiteľná s európskou civilizáciou, hoc poznáme akým vzorom v minulosti bola arabská veda. Veď práve o arabskej civilizácii písali arabskí filozofi. Tiež vychádzajú z Aristotela. Neprežívajú migranti konflikt s najbližším okolím, potom so spoločnosťou, s generáciou a s dobou? Aj ich filozofi tiež píšú a vykladajú ako vznikol svet a poznajú Pytagora. Migranti doma museli narážať na nejaké hranice ich existencie, zraňovali sa o múry bariér a tak sa rozhodli opustiť krajinu a začali vyžadovať, aby sme boli s nimi solidárny. Iste to bol aj ich ekonomický labyrint a teda aj životný labyrint, ktorý ich hnal na cestu do Európy, ktorej usporiadanie v nich vzbudzovalo túžbu po raji. Vidina hodnôt kvality nášho ekonomického systému pomohla migrantom hľadať vlastné poslanstvo, teda v jednoduchej filozofii migranta, hľadať novú podstatu, zmysel a naplnenie údelu ľudského života. Aj v Sýrii, či Eritrei žijú v 21. storočí a preto začali demystifikovať doma ponúkanú realitu svojho života cez prizmu života v Európe. Domáce spoločenské konflikty ich prinútili mieriť iným smerom - k otázkam esenciálnym, k problémom existencionálnym ich vlastného života. Doma asi nenašli pozitívny program rozvoja ich civilizácie. Ak sa niečo neustriehne, môžu vzniknúť katastrofálne následky. V Európe sme v minulom storočí zažili dve tragické vojny a vojnové roky vyniesli na povrch aj smutnú najvlastnejšiu realitu ľudskej existencie - boj za holý život. A tak zažívame aj v týchto dňoch to ako sa dokáže dostať na povrch úmyselný deformátor správania sa ľudí. Kto zbohatol na lákaní migrantov do Európy? Avšak aj ekonomia prináša vlastné poslanstvo ľudstvu - a tak práve i ono pomáha modernému človekovi v jeho filozofickom hľadaní podstaty, zmyslu a naplnenia ľudského života. Dobré si uvedomuje dnešnú realitu moderného človeka odcudzeného sveta. Podstatu ukážu ďalšie úvahy. Tá dešná realita totiž problémy zabsurdňuje. Až po krajinu hranicu tragičnosti.

Už viackrát som písol o tom, že HDP je veľmi jednoduchou mierou na to, aby odmeral blahobyt v danej ekonomike. Predsa tak zložitý systém ako je ekonomika, veľké množstvo realít tohto systému sa jednoducho nedá vyjadriť jedným číslom. Hlbokým vŕhadom do ekonomiky sú

Ekonomické videnie situácie v Európe

iba známe Leontievove input-output tabuľky. Teda čítať ako funguje ekonomický systém nie je jednoduchá vec, čo vôbec nedoceňujú politici nilen na Slovensku, ale v celej EÚ. Ekonomický systém je priveľmi náročný, komplikovaný a zašifrovaný na jeho vnímanie. Návod na čítanie nám poskytuje ekonómia, jej hlboké a náročné poznatky. Aj ona, nielen filozofia, skúma správanie sa ľudí. Iba hlboký ponor do ekonomickej vedy môže upozorniť na mnohé veci, na ktoré politici často zabúdajú (nevedia) a teda jasne nevidia. Totiž už pohľad na huf ľudí, ktorí sa tlačí cez hranice viacerých štátov Európy musí indikovať, že sa zmení veľkosť faktora pracovná sila Európy. A tak každého ekonóma ihneď musí napadnúť mnoho ekonomických relácií pracovnej sily k iným makroekonomickým veličinám: pracovná sila a krivka agregovanej ponuky, pracovná sila a kompetitívny trh práce, produktivita práce a pracovná sila, pracovná sila a ekonomický rast. Teda problém kriviek dopytu a ponuky práce a bod ich rovnováhy. Ozaj som spomenul iba pár relácií, ktoré ekonómia dôkladne študuje a má hlboké poznatky, ba zákony - najznámejší je Okunov zákon, ktorý dáva do vzťahu rast HDP a rast nezamestnanosti. Teda zmena ponuky práce, ktorú vyvolá príviv migrantov zmení známy, ako ho volajú ekonomickí vedci, príjmový efekt a známy substitučný efekt, lebo to sú spôsoby analýzy ponuky práce. Vyššie spomenutí ekonómia projektujúci rast HDP v dôsledku migrácie na tento fakt vôbec neupozornili (uvažovali o tom?). Zmenia sa zákony dopytu a ponuky práce. A ako? Čo vieme o štruktúre ich pracovnej sily? Vidíme aké máme dnes problémy s duálnym vzdelávaním. Nielen filozofia sa zaoberá otázkou zmyslu a úlohy ľudskej existencie. Je to ekonómia, ktorá rieši tri principiálne problémy každej civilizácie - čo vyrábať (maslo, tanky), ako vyrábať (orať konským poťahom, orať traktorom) a pre koho vyrábať (pre chudobných, pre bohatých). Práve ekonómia sa zaujíma o univerzálne životné situácie ľudskej existencie. A tie iste trápili migrantov v ich rodinách krajín. Naozaj nemožno pred problémami nijako a nikam cúvnuť, nijako a nikde im vyhnúť, nijako a nikam sa od nich odvrátiť. Treba ich riešiť a utečenci musia byť s nami solidárny; nie iba my.

Nemôžem nespomenúť oveľa náročnejšie problémy, ktoré vyvolá dopyt a ponuka po peniazoch, intenzívny a mnohonásobný faktor fungovania ekonomiky, obrazne povedané, koleso ekonomiky. To nie je efemérny jav, ktorý môže ekonómia ignorovať pri úsilí optimalizovať fungovanie ekonomiky. Toto sú opäť podstatné súvislosti. Ide o vyriešenie problému dopytu po peniazoch a ponuky peňazí. Veď aj 700 000 (neviete koľko) migrantov potrebuje nakupovať a keby sa každému poskytl iba 500 euro mesačne, čitateľ si ľahko vypočíta potrebu peňazí a následne zmeny v dopyte po peniazoch. To je iba jeden číselný rovnice na výpočet potreby peňazí v ekonomike. Ide o zákony kolobehu peňazí, cirkuláciu a rýchlosť obehu peňazí a teda o celú kvantitatívnu teóriu, vzťah rýchlosti, hodnoty transakcií a

zásoby peňazí. To sú všetko doslova náročné matematické vzťahy. Ako sa zmenia determinanty rýchlosti peňazí po príchode migrantov?

Európska ekonómia (možno aj arabská veda) hlboko skúma závislosť medzi výdavkami domácností na určitý tovar, či na skupinu tovarov a služieb a príjmom domácností. Tie poznatky naformulovala do známych Englových zákonov, ktorý ich matematicky vzjadril už v roku 1880. Sú štyri. Ako sa zmenia tieto zákony dnes? Veď státisíce príšlých domácností má svoje zvyky, obyčaje a náboženstvo, čo sa prejavuje v ich, ako hovorí ekonómia, behaviorálnom správaní (zákonoch, písal o tom veľkán Keynes)? Prvý zákon hovorí, že čím menší je príjem domácnosti, tým väčší podiel príjmu ide na stravu. A teda ekonomika musí opustiť napr. poskytovanie služieb. To má za následok prepúšťanie ľudí zo sektora služieb. A aké budú dnes Englove elasticity v EÚ? Ktoré budú menšie ako jedna a ktoré budú väčšie ako jedna? Oni sú (mali by byť) bázou tvorby hospodárskej politiky. Čiže, vzťah výdavky domácností a príjem je mimoriadne významným ekonomickým vzťahom - reakcia spotreby na disponibilný príjem. Ako ovplyvní príchod migrantov výšku disponibilného príjmu krajiny? To môžu ekonómia zanedbať, neuvažovať o tom? Ako to ovplyvní opti-

málne fungovanie ekonomiky? Zaujímalo to tých ekonómov, ktorí hovorili iba o prírastku HDP o 1-1,5%? Veľkosť HDP má asi taký význam ako výška modelky, z ktorej by sme chceli odhadnúť hodnotu glukózy v krvi modelky. HDP má svoje zložky - výdavky na spotrebu, výdavky na investície, výdavky vlády na nákup tovarov a služieb a výdavky zahraničia na nami vyrobené tovary, a teda pri HDP musíme skúmať práve zmeny týchto zložiek na ekonomiku, z ktorých vyplynie problém multiplikátorovej analýzy, čiže v spojitosti s migrantami je dôležitý multiplikatívny efekt výdavkov na spotrebu. Vedia o ňom obdivovatelia veľkosti HDP? Ešte som nespomenul problémy rozpočtu vlád krajín EÚ a ich vzťah k migrantom. Ako zabezpečíme vyrovnaný rozpočet EÚ? To netrúpi predstaviteľov EÚ? Asi nie. Veď ECB má dosť peňazí. Nerobí jej problém „naliať“ do ekonomiky EÚ každý mesiac ďalších 60 mld. eur. Oni môžu mať celkom iné videnie situácie v Európe. Obrovský výskum o týchto problémoch sa v EÚ rozrástol doteraz na stovky kníh a tisíce štúdií. Koho to zaujíma, že veda o problémoch vie veľa? Preto má iné videnie. Ona mieri iným smerom: k otázkam esenciálnym, k problémom existencionálnym.

Prof. Ing. Mgr. JAROSLAV HUSÁR, CSc.

Kresba: Andrej Mišanek

Po amerických, francúzskych a iných prezidentov - hlavách štátu zostávajú knižnice, dokumentačné centrá, múzea a podobne. Ku každému francúzskemu prezidentovi sa viaže nejaká excelentná verejná budova s výnimočnou architektúrou, ktorá do budúcnosti bude vždy odkazovať na tohto prezidenta. Položme si otázku, čo zostane po slovenských prezidentoch. Ani výraznejší myšlienkový odkaz pre verejnosť u nich, žiaľ, nenachádzame.

Väčšina slovenských prezidentov sa nestala spoločenským vzorom, aspoň snahou vymaniť sa zo spoločenskej priemernosti, i keď takúto ambíciu mali mať takpovediac v prezidentskom popise práce.

Odbočme do svetovej kultúrnej minulosti a reálnej slovenskej prítomnosti. Taliansky sochársky (maliersky a architektonický) génius Gian Lorenzo Bernini v roku 1621 vytvoril sochu (bustu) pápeža Pavla V. Na základe komplotu (či podvodu) a so súhlasom ministerstva kultúry bola táto cennosť vyvezená do zahraničia a dnes sa nachádza v Gettyho múzeu v Los Angeles. Hodnota diela pôvodne vykazovaná na Slovensku v cene 24 tisíc eur ma dnes minimálnu cenu presahujúcu sumu vyše 30 miliónov eur.

Americkí návštevníci uvedeného amerického múzea môžu úprimne poďakovať hlupákovi či doslova zapredancom od brehov Dunaja, že sa môžu priamo kochať pri pohľade na toto svetové dielo. Podľa niektorých pri ich pomyselnom vazalskom ponímaní Slováci nemajú dost' odhodlania presadiť sa ako iné národy (ani nemajú dostatok hrdoosti a peňazi) obdivovať unikátne Berniniho dielo na malom Slovensku, trebárs na Bratislavskom hrade s obdivom návštevníkov z celého sveta. Je to neodpušiteľné pre každú civilizovanú spoločnosť. Aj tu slovenskú. Ak si zoberieme príklady zo zahraničia a boj národov za nekompromisný návrat od cudzeného kultúrneho dedičstva - napríklad návrat egyptských pokladov z Londýna do Káhiry, tak Slovensko musí podniknúť razantné právne, politické a diplomatické kroky. Je na prezidentovi, premiérovi, ministroch kultúry, zahraničia a financií, aby sa Bernini definitívne vrátil na Slovensko. Občania Slovenskej republiky očakávajú plnenie ústavných a morálnych povinností slovenských predstaviteľov. Celý tento prípad dokladá, že ani na rezorte kultúry nestačia len tzv. odborníci bez ich elementárnej miery vlastenectva, snahy o ochranu verejného záujmu a úprimnej úcty ku kultúrnemu odkazu na Slovensku. Je aj na ministrovi, aby sa obklopil takýmto odborníkmi s vlasteneckým citením. Ak nie, opäť na to doplatíme. „Odborník“ bez osobitného bytostného - profesionálneho poslania a vnútorného imperatívu sa len prikrýva deravou prikrývkou tzv. odbornosti. Je to otázkou dôveryhodnosti a legitimitnosti.

Slovenská odborná a hlavne široká verejnosť kriticky posudzuje dôsledky verejnoprávnej činnosti (či skôr nečinnosti) verejnoprávnej televízie. Zlúčenie Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie nedopadlo šťastne. Oproti určitej oslabenej solidnosti verejnoprávneho rozhlasu vo verejnoprávnej televízii výrazne poklesla dovtedajšia nevyšoká tvorivosť. Nie všetko je len otázka peňazi. Názorovú rozmanitosť nahradil publicistický neoliberalizmus, ktorý v mnohom prekonáva spravodajstvo komerčných televízií. Chýba vyváženosť a široké spektrum prezentovaných názorov. Zdá sa, že neoliberalizmus vedenia sa dostal do krvi nielen

spravodajským tvorcom. Väčšina spoločnosti musí neustále počúvať výrazne menšinové televízne názory. Vystáva otázka, prečo by sa potom väčšinová občianina mali podieľať na financovaní takejto neverejnoprávnosti.

Politikkej reprezentácii je to, zdá sa, asi jedno.

Napríklad nič proti Havranovi, nakoniec aj takéto menšinové názory sú súčasťou verejnoprávnosti, ale výrazne chýba vyváženosť mediálne pravidelne prezentovaných programov a názorov zo strany dopredu vybraných hostí s dopredu vyhranenými názormi. Širokospektrálne názory v RTVS sú spravidla popoluškou, tvorivosť doslova mediálnym folklórom, kde väčšinové slovenské názory sa dostali do faktického mediálneho di-

BRUNO ČANÁDY

Nechceme banánové ministerstvo

sentu. Vlastenectvo je de facto „zakázaným názorom“ niekde na pokraji takto nimi vyfabrikovanej - umelej spoločnosti, ktorá na príklade európskeho vývoja sa začína rúcať. Televízni protektori však pokračujú v ústrety už prekonanému vývoju zo svojho sveta, akoby sa v Európe (a vo svete) nič nedialo a nestalo. Európska utečenecká kríza (a nielen ona) vyžaduje prezentovať kultúrne, národné hodnoty a upevňovať spoločenskú spolupatričnosť. Televízna - tzv. filmová tvorba spočíva predovšetkým v spornej koprodukcii spočívajúcej vo finančných príspevkoch RTVS do výsostne českých televíznych seriálov a výsostne českých filmov. Skrátka RTVS už dnes nepotrebuje tvorcov, ale premietačov málo kvalitných zahraničných filmov, ktorým (RTVS) stačí sedieť v paneláku. Vlastných hraných, dokumentárnych filmov a filmov pre deti je málo. A kvalita ako šafranu. Tvorivá a výrobná televízna základňa fakticky vymizla. Pre porovnanie významu televízii - je signifikantné porovnanie využitia areálu Českej televízie a chátrajúceho a developermi ukrajovaného televízneho areálu RTVS. Pri občasnom takmer hovorení o vládom mestečku a súčasným drahým prenájmom štátnych inštitúcií v súkromných prenájmoch, by výšková budova STV (ako slovenskému - historickému a architektonickému symbolu minulej verejnoprávnosti) sa mala pri racionálnom prístupe a po rekonštrukcii, novým domov štátnych inštitúcií a nie plánovaným cieľom ziskuchtivých developerov. To len na okraj.

Oproti využívaniu eurofondov na rozsiahlu obnovu kultúrneho dedičstva v Českej republike, Poľsku a Maďarsku, tak Slovensko pri obnove kultúrneho dedičstva značne pokrívka.

V médiách sa objavujú správy o likvidácii pamiatok zo strany Islamského štátu v Palmýre, Mosule alebo na iných irackých a sýrskych miestach. K likvidácii pamiatok nemusí však dôjsť len výbušninami, ale tiež nezodpovedným prístupom kompetentných a ich dlhodobým nezaujmom voči kultúrnemu dedičstvu. Systematická likvidácia technických pamiatok v Bratislave je akýmsi druhom prístupu „a la Islamský štát“, čo dokumentujú ruiny mnohých kaštieľov po celom Slovensku. Neradostný - dnešný stav renesančného stavebného

unikátu v Moravanoch, ktorý sa v minulosti nachádzal v rezorte kultúry, či stav kaštieľa v Rusovciach, ktorý je vyše 20 rokov dokonca v správe úradu vlády, nie je tiež dobrým vysvedčením. Čo dodať. Ruinizácia slovenského kultúrneho dedičstva (hlavne kaštieľov) pokračuje v priamom procese a bez viditeľného záujmu kompetentných. Napríklad pri okrúhlym 200. výročí narodenia L. Štúra je zahnanujúci stav kaštieľov v Uhrovci a v Ostrej Lúke, ktoré sa bytostne dotkli Štúrovho života. Ako vidieť, nestačí sa len biť v prsia, že máme rok L. Štúra, ale hlavne reálne riešiť stav objektov, ktoré sa dotýkajú života tohto slovenského veľikána. Stav kultúrneho dedičstva ma svoj tiež ekonomický význam pre rozvoj cestovného

ruch je na Slovensku dlhodobou „popoluškou“ o ktoré sa rezorty doteraz riadne nestarali.

-Daňové úľavy, zvýhodnené odpisy, zvýhodnené započítanie nákladov pri záchrane a využití kultúrneho dedičstva s cieľom vytvoriť výhodnejšie podmienky (stimuly) pre využitie kultúrneho dedičstva.

-Podstatne rozšíriť využitie eurofondov v rámci obnovy kultúrneho dedičstva, tak ako to robia susedné krajiny.

-Vytvoriť PPP projekty s kombináciou využitia kultúrnych pamiatok - hlavne kaštieľov pre potreby cestovného ruchu, niekedy spojené s muzeálnou expozíciou. Štát alebo obec vloží zdevastované kultúrne dedičstvo a investor peniaze na rekonštrukciu

objektu v záujme jeho budúceho zmysluplného využitia.

- Znovuobnovenia kultúrneho fondu - PRO SLOVAKIA s príspevom prostriedkov zo štátnej lotérie a z iných zdrojov (napr. daň z hazardu, zvýšená banková daň a i.).

-Rozšíriť akvizičnú činnosť, vrátane vytvorenia fondu (možno nadácie) na celosvetový nákup slovacík, pamiatok viazucich sa k Slovensku a podobne. Aktívne a systematicky vyhľadávať a zachraňovať súčasti slovenského kultúrneho dedičstva v cudzine. Tiež spojiť aktivity rôznych rezortov za návrat busty Berniniho, originálneho textu Pittsburskej dohody, Sokolovej maliarskej zbierky a iné. Negatívne na verejnosti medializovaná nehnuteľnosť - Juventy pri Slavíne v Bratislave využiť na umiestnenie sochárskej zbierky 20. storočia v jej exteriéri a interiéri.

- Vrátiť legislatívne a vecne Slovenskej televízii (STV) výsostne slovenský a samostatný verejnoprávny obsah a pôvodný názov (STV). Verejnoprávna televízia ma prioritne obhajovať verejnoprávne záujmy, verejnoprávne hodnoty, uprednostniť domácu televíziu a dokumentárnu tvorbu a posilniť význam kultúry a kultúrnosti každodennom živote. Neoliberalizmus v súčasnej verejnoprávnej RTVS vytvára Slovensko bez vlastných koreňov a bez tvorivosti, ktoré podrývajú tvorivé sily národa a oslabuje integritu a perspektívy spoločnosti.

- Verejne pomenovať gamblérstvo ako celospoločenský problém zaťažujúci celý štát, ničiaci rodinu a jednotlivca. Rozvrátené rodiny a vysoké finančné náklady na liečbu gambléra sú spoločensky neprijateľné dôsledky. V prvej etape je nutné aspoň systematicky a legislatívne obmedziť požívateľov hracích automatov, vrátane ich výrazne plošného zúženia a vysokého zdanenia. Mali by sme si zobrať príklad z mnohých štátov, vrátane pripravovanej legislatívy zo susednej Českej republiky. Gamblérstvo možno definovať ako výrazne nekultúrny a protispoločenský prejav. Je to v podstate spoločenská rakovina. Nastáva doslova „hazardizácia slovenskej spoločnosti“ (herné automaty sú od najmenejšej obce až po hlavné mesto), ktoré lámu ľudské charaktery a ktorá ma ďalekosiahle spoločenské, sociálne a finančné dôsledky. Je nutné presmerovať zvýšené daňové zdroje z

doterajšieho gamblérstva hlavne do ochrany kultúrneho dedičstva a kultúry, vrátane spolufinancovania znovuobnoveného kultúrneho fondu - PRO SLOVAKIA.

Občania iste nechcú do budúcnosti mať nejakú formu - „banánového ministerstva“, ale zmysluplné ministerstvo kultúry, ktoré premyslene, neustále, úprimne a každodenne bojuje za povznesenie kultúry a kultúrnosti v živote spoločnosti. Občania oceňujú nielen bezprostredné výsledky, ale tiež dlhodobý záujem o efektívnu zmenu k lepšiemu v rezorte kultúry. Pokiaľ by sa malo ministerstvo kultúry stať neplnohodnotným - banánovým ministerstvom, tak takéto ministerstvo bude zbytočné a treba ho zrušiť. Inak splnenie základných úloh rezortu kultúry bude bez zmeny prístupu neľahké až nespúšiteľné, ale bez prejavenej a jasnej vôle k zmene k lepšiemu nemôžu byť ani pozitívne výsledky. Spoločnosť musí pociťovať zmysluplnosť ministerstva kultúry. V susednom Poľsku je minister kultúry a národného dedičstva podpredsedom vlády.

V rámci európskeho vývoja dlhodobu pociťujeme postupný a zrýchlený odsun ekonomickej a politickej moci zo Slovenskej republiky do zahraničia. Výzvy na spoločný európsky legislatívny orgán a spoločnú vládu Eurozóny by ďalej marginalizovali vplyv Slovenska v Európe. Príklad doterajšieho európskeho parlamentu ukazuje, že mocné štáty sa stali ešte mocnejšie a slabšie štáty sa stali ešte slabšími. Na Slovenskú zahraničie ovláda svoje „dojné kravy“ ako banky a energetiku. Slováci sa postupne stávajú cudzincami vo vlastnom štáte. Dokonca od predstaviteľov Európskej komisie a mocných štátov počúvame opakované vyhrážky o krátení eurofondov v prípade nesúhlasu Slovenskej republiky s utečeneckými kvótami. Dokonca od štátov, ktorých spoločnosti priamo ovládajú „slovenské“ banky, ktorým dlhodobu odčerpávajú zisk do zahraničia, pričom slovenskí občania pred pár rokmi tieto banky boľstne zo svojho odľžili. Základy európskej civilizácie a európskej kultúry postupne ohrozuje nielen súčasná forma globalizácie, ale tiež nedomyšlené (alebo premyslené) postupy európske integrácie, ktoré nespúšajú dejinné európske základy a kresťanské civilizácie a národné hodnoty. Problémy zo strany Bruselu (a zdravého rozumu) s uvedením slovenského dvojkříža na euromince v minulosti sú už známe - signifikantné skutočnosti. Odmietanie utečeneckých kvót zo strany väčšiny (dnes možno celej) V 4 znamená držať sa zdravého rozumu proti bruselskej eurobyrokrácii, zachovávať európske civilizácie hodnoty a obhajovať národné záujmy. V tomto smere je potrebné vyjadriť doterajšej vládnej politike spoločenskú podporu. Zo slovenskej strany je nutné až každodenne a pragmaticky hľadať spojencov v politických a ekonomických štruktúrach, najmä mocných štátov Európy. Aj tam je rozdielnosť názorov. A kto hľadá ten spójenca nájde.

Prebiehajúca utečenecká kríza je súčasťou migračnej krízy, ktorá bude pokračovať dlhé roky s otvoreným výsledkom. Budeme svedkami nových plotov nielen v Maďarsku a na Balkáne, ale nakoniec aj v Rakúsku a Nemecku (Slovensko nevyneimajú). Migračná politika A. Merkelovej pozvala státisíce migrantov do Európy a to s absenciou bezpečnostnej kontroly. Je to nielen hrozba pre bezpečnosť Európy. Dôsledkom Merkelovej nedomyšlenej politiky bude pád Schengenu. Tvoriaci sa ploty po Európe bude možno nazvať aj „Merkelovej plotmi“ (múrmí). Je to dôsledkom

otvorených a nezabezpečených vonkajších hraníc EÚ. Miliómy ďalších ľudí z Afriky a Ázie sa pripravujú na pohyb z chudobného juhu na bohatší sever ako ekonomickí migranti. Vonkajšie ploty EÚ sú dnes nevyhnutnosťou. Pokiaľ riadna pobrežná ochrana, najmä v Grécku (a v Taliansku) tu skoro nebude, tak budú ploty takmer po celej Európe. Grécko hra vabank - ak mu neodpustíme dlh, tak vonkajšia hranica EÚ bude otvorená. A radšej odváža davu nekončiacich utečencov na macedónsku hranicu. Je otázkou, či by Grécko nemalo byť vylúčené zo Schengenského priestoru. Nárazníkové postavenie Turecka v utečeneckej kríze, chce táto krajina prioritne využiť na nátlak a na ústupky zo strany EÚ. V Sýrskom vývoji dnes už neoislamské Turecko nepriamo podporuje (spolu so Saudskou Arábiou, Katarom a i.) Islamský štát, keďže má spoločného nepriateľa - Kurdov a sýrsky Asadov režim. Islamský štát bude ešte niekoľko rokov existovať a do pozemnej operácie proti nemu nepôjdu ani USA, ani EÚ a ani Rusko. Pozemná operácia zo strany Turecka sa bude týkať len oslabenia Kurdov v Sýrii. Turecko bude hrať svoju mnohotvárnu politickú hru s EÚ a migračný prúd nebude mať záujem reálne obmedziť o to menej zastaviť. Líbya a Sýria sa s pomocou USA, Francúzska, V. Británie a časti štruktúr EÚ fakticky rozpadla a už nie sú štátmi.

Samotnej EÚ hrozí aj vplyvom utečeneckej krízy budúca dezintegrácia s posilnením úlohy národných štátov a záujmových skupín. Všetko zostane pri obmedzovaní migrácie na jednotlivé štáty EÚ, keďže štruktúry EÚ preukazujú svoju dlhodobú neschopnosť. Hlavne špičky EÚ, Nemecka a Francúzska stále strácajú zmysel pre realitu s celoeurópskymi dôsledkami. Utečenecká (migračná) infekcia v Európe sa bude šíriť ďalej a to s príspevom tzv. falošného humanizmu a s katastrofálnymi dôsledkami pre bezpečnosť občanov, európsku demokraciu a politickú stabilitu. Hrozia závažné bezpečnostné riziká, ktoré zradikalizujú verejnosť a politikov. V prípade zapojenia niektorých utečeneckých a domácich islamských extrémistov a skupín do teroristických útokov Islamského štátu sa nám objavuje prípad Parížskej novembrovej teroristickej noci (druhého piatku trinásteho vo francúzskej brutálnej histórii). Je to hrozba do budúcnosti Európy. Verejnosť a politici bude žiadať vyslanie spoločných armádnych jednotiek na ochranu vonkajších hraníc EÚ a na ochranu i vnútorných hraníc štátov. Začal otvorený boj o Slovensko a boj o Európu. Nielen o kultúru a kresťanskú Európu, ale o náš bezprostredný a každodenný život. Vznikla reálna atmosféra stretu civilizácií. Pokiaľ NATO má mať budúci zmysel musí sa postaviť za ochranu južných hraníc EÚ, najmä proti vplyvu Islamskému štátu. Problémy budú len narastať. Nehovoriac o budúcich a dlhodobých klimatických dôsledkoch pre dynamický nárast príchodu klimaticko-ekonomických utečencov z čoraz suchšieho juhu do Európy. Pre korektnosť dodajme, že vysoký počet utečencov je z Balkánu (hlavne z Kosova), ktorí sa účelovo zamiešali medzi utečencov zo Stredného východu. EÚ (Európska komisia) sa mení na nákladnú, ale bezradnú inštitúciu s nedostatkom zmyslu pre zdravý rozum a racionálny prístup, ktorá sama podrezáva konár na, ktorom zatiaľ sedí. V podstate nevedia čo majú robiť a len oneskorene sa snažia dobiehať vývoj. Pripomína to vývoj pred koncom železnej opony. Pokiaľ hlas verejnosti nebude vypočutý, tak o

to viac bude radikalizácie a vzniku moci ulíc s ultimativnými požiadavkami zmeny štátnych a politických štruktúr, kde doterajšie parlamenty budú skôr štatistami a budú sa hľadať „silní“ (politickí rozhodní) muži (a ženy), kde verejnosť očakáva ich činy a nie slová. O to viac ak teroristické útoky v Európe budú pokračovať, čo je veľmi pravdepodobné. A novembrový Paríž bude mať pokračovania. V Európe dnes výrazne chýbajú charizmatické, realistické a strategicky uvažujúce politické osobnosti. Na nemeckom vývoji vidíme nepremyslenosť prvotného proutečeneckého postoja nemeckej kancelárky Merkelovej, ktorá otvorila povestnú Pandorinu skrinku s dôsledkami pre EÚ. Bavorská CSÚ sa už postavila na odpor a dokonca uvažuje, že v dôsledku migračnej krízy nebude kandidovať (ako doteraz) len v Bavorsku, ale v celom Nemecku, čo môže zdvojnásobiť jej volebné výsledky. Podľa vyjadrenia bývalého nemeckého kancelára Schrödera, zo začiatku novembra 2015, k utečeneckej kríze uvádza: „Pani Merkelová mala srdce, ale nemala žiadny plán“. „Vážnou chybou európskej a nemeckej politiky je, že nereaguje včas a adekvátne“. Vo vzťahu k Rusku dodáva: „Je tu celkový rozdiel záujmov medzi EÚ a USA“ a bývalý nemecký kancelár je za „postupné zrušenie sankcií proti Rusku“. Tiež reálne hrozí vývoj v smere odchodu V. Británie z EÚ. Posledné poľské parlamentné výsledky asi otočia celú V 4 viac proti bruselským eurobyrokratom a za posilnenie suverenity členských štátov.

Problémom jednotnosti V4 asi nebude vzťah k utečeneckej kríze, ale vzťahy k Rusku. Za dva roky bude po francúzskych prezidentských voľbách, ktoré môžu (a nemusia) zmeniť európsku geopolitiku. Doterajší vývoj znásobený utečeneckou krízou hrozí možno záujmovým rozvratom a politickou radikalizáciou Európy. Najnovší - novembrový teroristický masaker v Paríži bude zlomom, ktorý zásadne zmenia postoje nielen verejnosti, ale i politických elit k migrácii a k európskej bezpečnosti. Tradičné politické delenie európskych politikov hlavne na ľudovcov a socialistov sa vážne naruša a je dlhodobo neudržateľné. EÚ sa dostala na hranicu, kde doterajšie mechanizmy sú prekonané a nové postupy nejasné. Brusel (EÚ) a verejnosť sa dostávajú do stále väčšieho rozporu. Minulé tlaky za užšiu integráciu EÚ postupne v európskom vývoji nahrádzajú hlas za posilnenie postavenia národných štátov. Tempo rastu svetovej ekonomiky sa spomaľuje. Utečenecká kríza sa môže spojiť s inštitucionálnou krízou EÚ znásobenou budúcou politickou a hospodárskou krízou. Zatiaľ vnútorná slabosť EÚ a jej utečenecké ťažkosti vyhovujú USA, ktorá nepotrebuje silného politického a ekonomického konkurenta, skôr EÚ ako geopolitického vazala, ktorý vo všetkom podporuje túto oslabujúcu supervelmoc. Nepotrebujú, aby EÚ koketovala s Ruskom a ukrajinské udalosti vyhovujú americkým záujmom, ale nevyhovujú bytostným európskym záujmom. V podstate v utajovaní pripravovaná transatlantická dohoda o voľnom obchode USA - EÚ (TTIP) ďalej posilní americký vplyv, kde navrhovaná nadštátna arbitráž ešte viac oslabí rozhodovaciu suverenitu európskych štátov. Plošným a dlhodobým sledovaním európskych politikov a vplyvných europodnikateľov zo strany USA, tieto iste získali na európskych politikov mnohé kompromitujúce materiály. Európsky politik, ktorý môže byť takto vydierateľný,

bude skôr ochotný ustúpiť a nebude brániť európske záujmy. Ak to nebude stačiť možno vyostríť aj situáciu na západnom Balkáne a na iných citlivých miestach. Nenadarmo sa Balkán historicky nazýval „sudom s pušným prachom“. Novembrový terorizmus v Paríži mal by prispieť k vytvoreniu spoločného protiteroristického frontu, ktorého členmi by boli spoločne všetci členovia Bezpečnostnej rady OSN a zblížiť záujmy USA, EÚ a Ruska, minimálne v Sýrii. Islamský štát sa prihlásil k Parížskemu novembrovému masakru s indiciami na jedincov z dnešnej sýrskej migrácie v Európe. Islamský štát musí byť spoločným nepriateľom, ale nielen slovné, ale je reálnym nepriateľom č. 1, a to so spoločnými činnosťami Západu a Východu. Už zmrazený vývoj na Ukrajine nesmie byť prekážkou takéhoto spoločného postupu USA, EÚ a Ruska.

Je tiež otázkou, ako sa skončí súperenie Iránu a Saudskej Arábie ako súčasť dvoch blokov na Strednom východe. Prípadný kolaps autoritatívnej, bohatej a vplyvnej Saudskej Arábie by znamenal nielen energetický kolaps svetových rozmerov, ale i potencionálne - výrazné oslabenie amerických záujmov na Strednom východe. Môže tak vzniknúť na Strednom východe nové mocenské vákuum nedozerných rozmerov, ktoré zaplnia asi štruktúry podobné Islamskému štátu. Navyše je tu dlhodobý Kurdský problém v Turecku, sunitsko - šiitske súperenie a budúce plynovodné trasy. A Čína a India vyčkávali a čakajú na svoju geopolitickú príležitosť. Všetko bude mať svoju dejinnú dynamiku s otvoreným koncom. Zdá sa, že Slovenská republika sa z mierne neistého obdobia dostáva do veľmi neistého geopolitického, politického a ekonomického obdobia. Nevie, aké postoje záujme oligarchia na Slovensku a zahraniční vlastníci Slovenska. Žiaľ, nebude to v rukách slovenských občanov. Budú rozhodovať cudzie mocenské záujmy, hlavne veľmocí a nadnárodné záujmové skupiny a Slovensko bude súčasťou rôznych geopolitických hier. O to podstatnejšia bude vnútorná (spoločensko-sociálna) súdržnosť slovenskej spoločnosti. Pokiaľ sledujeme napr. verejnoprávnu „slovenskú“ televíziu, tak dospejeme k názoru, že sa robí všetko, aby súdržnosť bola minulosťou. V rámci národného vykorenenia vzniká novodobá „suchá ratolesť“. V súčasnosti sa verejne prezentuje vojna nového typu proti spôsobu života v Európe a na Slovensku zo strany Islamského štátu. Je to akási historicky nová vojna s barbarmi, tak ako uvádza francúzsky prezident. Ďalej francúzsky prezident aktuálne hovorí o „mobilizácii národa Na Slovensku sme svedkami pokusom skôr o mediálnu „demobilizáciu národa“. Mediokracia nepotrebuje silné verejnoprávne médium obhajujúce záujmy Slovenskej republiky a väčšiny jej občanov. V rámci hodnotenia problémov utečencov RTVS v komentároch viac podporuje názory Merkelovej a Junckera ako oficiálne postoje Slovenskej republiky. Verejnoprávne médium musí však vždy obhajovať národné záujmy Slovenskej republiky. Je potrebné, aby sa podporila tvorba tvorivého, zodpovedného a personálne dôveryhodného rezortu kultúry. Nevyhnutné je principiálne stanovisko ministra a vlády v súlade s národnými záujmami Slovenskej republiky, čo občania očakávajú. Ako sa hovorí, Slovensko až na prvom mieste.

BRUNO ČANÁDY

Smrť... a volá sa strach

Smrť chodí ulicami mesta
a to mesto sa volá Babylon.
Ono jej ponúklo tichý priestor na „život“.

Ale tá Smrť nie je umieraním
- bázlivým, často nevideným -,
z prúdu života vytláčaným...

Smrť, ktorá v sebe nesie strach,
dávno obýva Babylon
s láskavým súhlasom jeho neviditeľných predstaviteľov.

Smrť, ktorá sa volá Strach...
Smrť, ktorú do života prepašoval hriech...

Nie tá, ktorá milosrdne, ako verný sluha,
ľudí k večnu prevádza...

Ale Smrť, čo sa volá Strach!
Smrť, ktorú sme odkojili zabúdaním, lakomstvom,
slepotou, pýchou a sebeckom...

Smrť, ktorá potichu - neustále
živí v nás „právo“ na najväčší podvod,
a ten znie: „budete ako Boh“...

Zaleskli sa jej zuby,
zatiehla kosou, so strašným hrmotom svojich hnátov
a dnes sa nám predstavila:
Ja som Strach..., váš hosť...

Prerástlo dieťa Babylonu -
najstarostlivejší jeho chovanec -
prerástlo a vymklo sa z poručia i tak oklieštenej kontroly,
ktorú samozvaní „bohovia“ už dávno stratili.
Nad ňou i nad sebou...

Veď i ona chce „žiť“...
Veď i ona uverila, že nechajú ju žiť,
ako cenu - obchod a výmenu - duše,
za pocit - byť ako Boh.

Čo Babylon seje, to Babylon žne...

Preň už, ale asi len
nedostížnou ostane túžba
po tichom priateľovi a nežnom spoločníkovi,
ktorý by ho a jeho obyvateľov voviedol do pokoja...

Je tu Strach, je tu Smrť.

V Babylone sa moci ujala...

...Beštia...!!!

PAVOL ONDRÍK, farár
14. novembra 2015

V Paríži včera večer ôsmi teroristi
zaútočili na šiestich rôznych miestach.
128 ľudí je mŕtvych, okolo 200 zranených,
z toho polovica ťažko...

Mal pomerne tichý priebeh, lebo majitelia masovokomunikačných prostriedkov nemali oň záujem. Cirkev už tradične ho uskutočnila v Nitre, starodávnom Metodovom sufragánom biskupstva. Matici slovenskej pripadol Devín. Nevyšlo nijaké nové dielo - niet znalcov latinského jazyka na výskum v Ríme. V podstate vyšli kompiláty starších výskumov a príspevky v novinách. Predkladáme svoj celostný výskum po stránke cirkevnej a sekulárnej.

1. **Na Morave poznali dejiny** svojich predkov. Vedeli o svojom prvom kráľovi Vanniovi a o jeho náklonnosti prijať prvú kresťanskú misiu od svätého Petra v Ríme. Neskoršie touto skutočnosťou v prospech Metoda argumentovali ("Veď naši otcovia prijali vieru od svätého Petra."). Z prvých 4 storočí im ostala časť kresťanskej terminológie: kostol, kríž, omša a ďalších vyše 250 kultúrnych slov (Bartek).

2. **Z ariánskeho obdobia** (5.-9. stor.) zdedili termín Cirkev pre spoločenstvo veriacich a cerkev namiesto chrám/kostol. Ariáni, podobne ako Kopti v Egypte a Kaukazania, pre svoje pastoračné potreby potrebovali nové písmo vyjadrujúce zvuky ich reči (Quintilián). Odklonili sa od gréčtiny a latinčiny. Ako kazateľská cirkev začali používať u našich predkov slovenský jazyk, ktorý brúsila a šľachtila už prvotná cirkev na starom Slovensku počas prvých štyroch storočí. Tak vznikla protoglagolika a Konštantín sa stal posledným upravovateľom ("Quatuor coordinatore della glagolica", konferencia v Ríme roku 1963). Prehľad poskytuje zborník SLOVO A PÍSMO SLOVANOV (Nitra, 2014).

3. **Katolíckymi užívateľmi glagoliky sa stali benediktínski mníši** z dalmatinských ostrovov - kalugerii (kaludri), ktorých P. J. Šafárik premenoval na "glagolášov". Tí používali sloveso "glagolati" namiesto hovoriť. Zachoval sa nám len starý termín na hlahol zvonov. Používali grécky obrad a domáci jazyk, a ten brúsila a šľachtila pre svoje potreby, lebo v adriatickom prostredí sa používala aj gréčtina a latinčina (v mestách).

Glagoláši dostali na svoju grandióznu pastoračnú prácu rekatolizovať balkánskych Slovanov od cisára Justiniana aj funkčný erb, ktorý bol na priečeliach chrámov: "Dvojstruki kríž na troglavom brde". Cisár bol extrémnym "teológom". Reedíciou a doplnením Civilného zákonníka ako aj osobitne NOVELAMI aktivizoval sa v Cirkvi. Likvidoval arianizmus po svojich predchodcoch, zakladal nové chrámy na území ríše. Zostala po ňom informácia, že takmer nebolo svätca, ktorému nepostavil chrám. Aby "tromfol" izraelského kráľa Šalamúna, dal vyprojektovať v Carihrade vtedy najväčší chrám Svätej Múdrosti (Hagia Sofia).

4. **Glagoláši** začali na Balkáne rekatolizáciou "ilýrskych" kmeňov. Prešli cez Dunaj dvoma smermi. Jedni do Panónie, kde k roku 800 mali už 10 kláštorov. Najsevernejší bol v terajšom Györi. Druhí prešli do Potisia a južných Sedmohradov. Pokračovali na sever do našich krajov, kde si zakladali centrá - Kapituly. Prešli do Poľska a Sliezka. Tak došli až na Moravu a do Česka. Nielen u nás niektoré mestá majú benediktínsky erb, aj v Krakovsku ho má 13 miest (Kocian). Mali prehľad o prvotnom kresťanstve v Poľsku (30 dedín má názov od slova koscol - kostel a 9 dedín po ariánoch názov od slova cerkev).

V Nitre boli už okolo roku 800 zo Zadunajska. Od Pribinovcov dostali staré poariánčené centrum - Zobor (latinizovaný názov zachováva koreň slova Zubura, P. Orosius k roku 251).

Predbehli carihradskú misiu u nás o približne 60 rokov. To je tá Rasticom uvádzaná misia v Carihrade - "Misia iz Griek". V mojmirovskom vládnom meste - v meste Morava (dnes zaniknuté Valy pri Mikulčiciach) - mala dve rotundy (dnes len základy), na juhu a na severe. Žiaľ, slovenskí historici obchádzajú všetky tri horizonty: prvý misijný svätopeterský (4. stor.), ariánsky (5.-9. stor.) a glagolášsky do zrušenia glagolášov kráľom Karolom Róbertom na Vyšehrade (1342). Ariánsky pomenovali ako pohanský. Pritom nám dáva vysvetlenie náš historik Sasinek, že ariánstvo - pseudokresťanský smer - ako v Carihrade tak aj v Ríme

terminovali ako pohanstvo (paganizmus). Lenže dnes nik nemá odvahu preštudovať Sasinkovu spisbu (Dejiny, časopis Cyril a Metod zo Skalice). Časopisecky sa "rúbal", "sekal" s maďarskými historikmi a dával ich "do lavy". Argumentoval citáciami prameňov, a nie ideológiou. Dnes ten časopis ako celok má na Slovensku len Štátna vedecká knižnica v Košiciach zásluhou Dr. Matiho a Budapešť.

5. **Misia z Carihradu** nesie dodnes niekoľko omylov, ktoré vyrobili naši historici. To preto, lebo nepoznajú cirkevné právo a hypotetizujú s príslovkami "asi", "pravdepodobne", "možno" a podobne. Cesta na Moravu cez Bulharsko bola nemožná kvôli nepriateľstvu Bulharov voči Carihradu. Druhá cesta viedla z Carihradu do prístavu na Adrii, potom po mori na sever a "per pedes apostolorum" cez Panóniu na Vyšnú Moravu (Naum). Bola však dlhá, nebezpečná kvôli pirátom a neistá. Formálne ju nemôžeme na prvý pohľad vylúčiť. Máme informáciu z latinského životopisu Vítu Constantini (15. kapitola), že cez Panóniu išli prvý raz (Středovský). Ostáva ešte cesta poza Karpaty do Krakova, ktorý mal častý kontakt s Carihradom.

Škola na Morave bola ďaleko od hraníc s Nemcami. Je nesprávne uvádzať Devín. Rastic im zabezpečil pokoj, ticho, zásobovanie a sústredenie bohoslovcov od pasovskej misie a nových adeptov bohoslovia. Samozrejme, že aj synovia šľachticov tam dostali vzdelanie. Naučili ich písmu glagolike a grécku abecedu. Latinskú poznali. Okrem Konštantína a Metoda to boli profesori, ktorí prišli s nimi z Carihradu ("učeníci"). Učeníckmi boli v skutočnosti moravskí "študenti".

Konštantín si už v Carihrade premyslel výuču na misijnej škole. Doviezli si potrebnú literatúru a ďalšie potrebné veci. Tri a polroka im stačilo, aby časť svojich bohoslovcov pripravili na prijatie rádov. Iste mali pripravených aj niektorých na kňazov a biskupov. Vieme, že sa chceli potom vrátiť domov. Bežne podľa kánonického práva bola lehota pre cudzie misie tri roky. Po nej sa malo ísť do centra jurisdikcie.

6. **Omyly sa šíria** v literatúre aj o type liturgie. Vraj tu zaviedli latinský obrad. Iní tvrdia, že slúžili Liturgiu sv. Petra. Nerozumejú liturgickým termínom. Každá misia mala svoju liturgiu a oni si doniesli z Carihradu grécku liturgiu. Treba si našťudovať prameň a zistiť, že deň začínali v škole liturgickou Utierňou a končili Večierňou. Sapienti sat!

Smer cesty podľa niektorých bol

Carihrad. A nečítajú, že nám o tom zanechal pápež Hadrián II. doklad: "Veď oni vedeli, kam majú prísť." A uniká im, že z Carihradu so sebou niesli na Moravu a do Ríma objavené ostatky rímskeho pápeža Klementa. Vedeli, že rímska bazilika nemá svätce ostatky (relikvie, po cirkevno-slovensky mošči). Najnovšie vraj Carihrad si chcel podriaďiť Moravu pod patriarchát. Neberú na vedomie, že je to kánonický (právny) nezmysel. Navyše Bulharsko aj s Potisím po porážke Avarov obsadili Bulhari.

7. **Ďalšia kauza** je, či bol Konštantín biskupom. Viacerí historici tvrdia bez dôkazu, že nebol, lebo nie je to

nikde napísané. Vraj cisár poslal len obyčajného kňaza. Keby sme mali Nitrianske a Moravské analý, ktoré nám spálili naši nepriatelia, tak by sme vedeli, že bol biskupom - exarchom. Nielen vtedy, ale dodnes carihradská cirkev vysiela do emigrantských kolónií gréckeho obradu biskupov-exarchov. Pre Európu je jeden vo Švajčiarsku.

Sasinek nám odkázal: všetko na písme preverovať, objavovať, porovnávať a dávať "čriepky" z rozbitých historických vázy dovedna. Pred smrťou sa Cyril modlil rozlúčkovú modlitbu: "Bože, stádo, ktoré si mi zveril, Ti vraciam. A stádo (grex) sa zveruje len biskupovi. Z toho nám vychádza, že v Ríme sa rozhodli vysvätiť len kňazov, a nie biskupa. Konštantína presvedčili, aby sa ujal vedenia moravskej cirkvi. No smrť mu v tom zabránila. Okrem toho v Ríme, aj na Balkáne, ho v chrámoch vyobrazovali spolu s Metodom ako biskupa. Veď "profesori", vyhnaní z Vyšnej Moravy, vedeli, čo je pravda o Konštantínovi.

8. **Arcibiskup Metod**. Viacerí ho hodnotia ako sirmijského sídelného biskupa. Mitrovica bola v tom čase obsadená Bulharmi. Arcibiskupstvo bolo už prv pred Avarmi zničené zemetrasením. Metoda menovali za misijného biskupa panónsko-moravského. Čiže bol len titulárnym arcibiskupom. Po vyslobodení od Nemcov bol menovaný k sídelnému mestu Mojmirovcov (Morava) za moravského sídelného biskupa podľa kánonu Sardickej synody.

9. **Cirkevná prívincia**. To sa pre neznalosť tiež stalo "terra incognita". Vraj to bola provincia s latinským obradom. Ale Cirkev dodnes zriaďuje biskupstvá a arcibiskupstvá len jedného obradu. Ale Rím môže udeliť aj malé "výnimky". A o to Svätopluk požiadal. Máme na písme od pápeža: "Ak sa tvojim kňazom páčia latinské omše, tak im to povolujeme." ("Et si tuis commitibus..."). Mali svojich pasovských misionárov vo svojich vlastných kostoloch. Z neskorších Wichingových "rebélií" vidíme, že to bolo v Nitrianskej diecéze. To, že Wiching bol latinského obradu, nie znamená vzhľadom na cirkevné právo. Presadil si ho Svätopluk ako svojho kancelára. Aj dnes v Užhorode je biskupom Mukačevského biskupstva latinik - misionár Slováč (Šášik). Aj jeho meno nám prihráva historickú paralelu. Meno Šášik poukazuje na saský pôvod jeho predkov na Slovensku. Okrem toho k roku 1000 kráľ Štefan na nitrianskom území zakladá latinskú pastoračiu. Keby Nitrianske biskup-

stvo bolo latinského obradu, kráľ by nemohol "orabovať" toto staré biskupstvo. To kánony Cirkvi nepovoľujú. Vidíme, že latinské Nitrianske biskupstvo potrebovalo nové územie. Na to pamätal kráľ Ladislav, ktorý povolal zo Sriemu bána, a ten začal pripájať územie na sever od Nítry. To pokračovalo vyše dve storočia, kým to územie skončilo pri Karpatoch. Treba si pozrieť mapu. Preloženie Nitrianskeho biskupstva, ktoré predpokladá jeden zo slovenských historikov a ďalší to opisujú od neho, predpokladá, že bolo prenesené do Ostrihomu. Každé prenesenie má na novom mieste svoj titul. Napríklad Mukačevské, Hniezdenské,

aj dnes Ostrihomské. Navyše v Ostrihome vznikol arcibiskupstvo.

10. **Obnovenie Moravskej metropolie za Mojmira II.** Tu tiež sa podsúvajú viaceré tvrdenia bez kánonického podkladu. Analý boli ponížené za vojen. V Ríme v Lateránskom paláci zhoreli materiály z 9. storočia za Fridricha Barbarosu (prof. Lacko). Odkázaní sme na sekundárne zdroje. Najbližší je olomúcky biskup Zdik (1110). V životopise tvrdí, že je 7. olomúcky biskup, ale len 4. latinský. Tí prví traja patria do Gréckej cirkvi. Boleslav Chrabrý zomrel roku 1025 a na jeho pohrebe boli prítomní arcibiskupi - jeden latinský a jeden grécky z Krakova (Gallus Anonymus). Gallus uzatvára túto informáciu poznámkou, že boli všetci podľa obradu: Graeci et Latini. Informácia z moskovskej Duchovnej akadémie: "Tarnov - éto veľikomoravskaja Tarnava. Samdomierz - éto veľikomoravskij Sudimír." A naša Kapitula na Spiši bola tiež gréckeho obradu. ("Olim cathedratica, hodie collegiata.") A Koloman, keď ho Rím ako arpadovca laicizoval ako varadinského biskupa gréckeho obradu, ukončil jestvovanie týchto biskupstiev k roku 1110. Na ich miestach zriadil Prepoštvá. Na Spiši, vo Varadíne, v Nitre a v Bratislave (za zničené mesto Morava). Na Ostrihomskej synode roku 1114 Nitru zastupoval len prepošt. Ale roku 1115 už je v Nitre prvý biskup latinského obradu.

11. **Moravské kráľovstvo Mojmira II.** nezaniklo po bitke pri Bratislave. To sú len domnienky. V carihradskej knihe diplomatov, kupcov a hostí v Liber ceremoniarum je doklad, že Carihrad komunikoval s Moravským kráľovstvom aj po roku 907 (Đurica). Je na zamyslenie, že "Metodova" cirkev sa vynorila ako ponorná rieka s arcibiskupským sídlom v Prešove. Nič nie je náhodné. Biblia nás pouča, že "Duch vanie kam chce!" A svätý Naum nám z Ochridu pripomína s mníchom Chrabrým: "Ó aký rozum dal Boh Slovenom."

12. **Na viacerých konferenciách** a stretnutiach sa po roku 1990 na tému Moravská Metodova cirkev prednášalo a debatovalo. Tuho sa tam zdôrazňoval zánik tejto cirkvi príchodom starých Maďarov a latinizáciou zo strany kráľa Štefana. Ušlo im niekoľko faktov. Pramene (Tiethmar z Merseburgu, Gallus Anonymus) nás informujú, že Gejzova rodina bola pokrstená v gréckom obrade. Štefan z politických dôvodov (kráľovská koruna z Ríma) sľúbil, že prestúpi na latinský obrad (manželstvo s Gizelou a podpora nemeckého dvora). Takáto prax vtedy

bola. Pražský biskup Vojtech ho nekrsťil, ale pobirmoval. Vyššie uvedení historici používajú latinské termíny: "...tinxit eum oleo in fronte." ("...pomazal ho olejom na čelo.") Zároveň dostal aj nové meno Štefan. (Vajk bol asimilant z mena Václav t. j. Venceslavus, vencom ovenčený.) Sasinek dokladá, že miloval oba obrady a dal v Ríme postaviť kláštor pre 12 mníchov, aby sa modlili za arpadovský rod. A tiež v Carihrade pre 12 glagolášov. Štefan nemal dostatok latinského kléru na obsadenie 10 biskupstiev, ktorých zriadenie sa mu pripisuje. Aj Ladislav založil vo Varadíne latinské biskupstvo, no biskup prišiel z Belgicka až k roku 1000. Sabolčská synoda za Ladislava pred koncom 11. storočia jasne nás informuje o stave Gréckej cirkvi v Uhorsku. Zrušenie glagolášov na synode na Vyšehrade (1342) nám dokladá vyše 400 kláštorov gréckeho obradu, ktoré konali pastoračnú službu. Potom veriaci gréckeho obradu (fideles gr. ritus) boli so svojimi kňazmi podriadení latinským biskupom prostredníctvom obradových vikárov. Posledný dokument nám zanechal potiský kalvínsky superintend Imre Sárkany vo svojom Katechizme. Tam tvrdí z kalvínskych prameňov, že Kalvínska cirkev (dnes Reformovaná) sa skladá z príslušníkov starej viri (ó hit) a z ruskej viri (orosz hit), čiže z Rusínov. Aj rekatolizácia tých končím nám to dokladá. Jezuita Sölösi rekatolizoval kalvínov medzi Mukačevom a Spišom na mejetkoch grófov Čákiovcov.

Užhorodská únia sa týkala len Rusínov, a nie Slovákov gréckeho obradu. Tých pre Mukačevskú eparchiu jágerský biskup a spišský prepošt museli prepustiť na príkaz Márie Terézie a Jozefa II. Nebolo to však bez problémov kvôli peňažným príjmom (desiatky).

Veľa javov si nevieme vysvetliť. Berieme ich jednoducho na vedomie. Tak sa nám v Slovenskej republike ako ponorná rieka vynorilo "Metodovo" arcibiskupstvo so sídlom v Prešove a v Maďarsku so sídlom v Debrecíne.

Už okolo roku 150 Claudios Ptolemaios vo svojom diele Veľká Germánia nás informuje, že všetky venétske kmene v Podunajske sa premenovali na Slovanov (Slovenoi). Nepriamo nám táto udalosť naznačuje, že ich spájala spoločná stará slovenčina.

Prvotná cirkev so sídlom v Nitre tento jazyk používala a zveľaďovala (4. stor.).

Ariánska kazateľská cirkev potrebovala preveľa piesní pre svoju pastoračiu, a ten jazyk aj básnicky skrášľovala.

Glagoláši ho prebrali (privilégium pápeža Symmacha) a pestovali skoro 400 rokov (Gregor z Ninu, Japundžič).

Metod okrášľil moravské chrámy piesňami a hymnami. Tvrdiť, že to bol osobitný solúnsky jazyk, je historická neznalosť. A je urážkou slovenského národa tento 1800 rokov používaný jazyk považovať za starosloviensky.

Jazyk vždy patrí národu, a tak si ho aj ostatné európske národy pomenúvajú: staroanglický, starofrancúzsky, staronemecký a podobne. Slovieni a sloviensky národ nejestvovali. Tak isto všetko, čo sa udialo a ostalo na území Moravského a Nitrianskeho kniežatstva nepatrí ani Slovienom, ani Slovianom ale Slovienom. Označovať pamiatky na Morave aj v Ponitří (Slovanský dom, Slovanská brána) ako slovanské - je zakrývanie slovenských dejín pred cudzinou.

Česká škola to robila z ideologických a nie z jazykových dôvodov. My sme "historické zeme" a nie Česko. Žiaľ musíme znášať odchovancov pražskej historickej a archeologickej školy. Sú to renegáti nášho rodu.

ANTON SEME

Cyrilo-metodský rok

Existuje literatúra artistická a exkluzívna, oblečená do trblietavého princípu l'art pour l'art. Existuje literatúra ako vznešená dcéra z kniežacieho rodu, obracajúca sa k zrkadlu za svojou vlastnou krásou. Existuje literatúra ako rozmarná žena rozhládajúca sa, či ju vidia jej nápadníci - čitatelia. Existuje i literatúra monumentálna, ktorá tvorila jazyky ľudského pokolenia, ovplyvňovala myslenie, dejiny i identitu národov, ktorej tvorcov Boh vyňal zo svetla všednosti a udelil požehnanie ich dielu. No existuje i literatúra iná. Tichá - a preto sa jej podarilo zachytiť hlas Boží. Čistá - a preto sa jej podarilo očistiť druhých. Krásna - lebo sa nechcela prvoplánovo páčiť. Literatúra, v ktorej autor umenšil seba, aby mohol vyniknúť Boh, a Boh potom vyvýšil srdce autorovo. Taká je tvorba Jana Dokulila. Odráža sa v nej prostá moravská dedina, ktorá sa skrže Božiu veľkosť stáva slávnostnou a kráľovskou. Nachádza sa v nej rýdzosť a pravda integrálneho sveta. Je čistá a hlboká ako ľudová pieseň. Je literatúrou, do ktorej sa odovzdáva autor celý, ako aj do svojho kňazského povolania. V živote a tvorbe Jana Dokulila sa odzrkadlilo utrpenie podstúpené pre Ježiša, a práve ono vyznamenalo autorovo dielo krásou, čistotou a výsadou skutočne trpieť za druhých - výsadou Kristovho kríža, ktorá je udeľená nemnohým.

Jan Dokulil (1910-1974) sa narodil v Mastníku pri Třebíči, v rodisku básnika Jana Zahradníčka, s ktorým ho viazalo celoživotné priateľstvo a napokon i vzťah švagrovstva. Po maturite na gymnáziu v Třebíči roku 1929 začal študovať angličtinu a češtinu na FF UK v Prahe, po dvoch semestroch sa však rozhodol pre štúdium teológie v Brne (1930-1935). Od roku 1937 pôsobil ako farár v Uhřínove. Na túto farnosť prichádzali významní českí spisovatelia a Jan Zahradníček tu v čase Druhej svetovej vojny vydával revue Akord. Počas vojny páter Dokulil pomohol pri ukrývaní Ireny Svobodovej, manželky generála L. Svobodu a zatiaľ pred Gestapom príbuzných atentátnika Jana Kubiša z jeho farnosti, ktorí mali byť popravení. Po roku 1948 upadol do nemilosti komunistického režimu nielen ako katolícky autor, ale najmä ako kňaz na Vysočine, kde mala Cirkev silný vplyv a kde obyvateľstvo odmietalo vstúpiť do JRD. Roku 1950 mala ŠtB na svedomí mučenícku smrť pátra Josefa Toufára a roku 1951 popravila troch kňazov v súvislosti s prípadom vraždy funkcionára MNV v Babiciach. Už roku 1948 bol páter Jan Dokulil na zozname nepohodlných kňazov „pre svoj štvavý postoj proti ľudovo-demokratickému zriadeniu“ a z „narušenia vývoja dediny k socializmu“. V hlásení ŠtB z roku 1950 bol označený za „otvoreného nepriateľa ľudovo demokratického zriadenia, ktorý má veľký vplyv medzi veriacimi, zvlášť medzi ľudovcami, s ktorými sa veľmi stýka, čo má za následok, že v Uhřínove a okolitých dedinách nie je doposiaľ možné založiť JRD.“ Roku 1950 ho prišla zatknúť ŠtB, vďaka včasnému upozorneniu sa mu však podarilo ujsť cez otvor z

Panem de caelo praestitisti eis, Chlieb z neba dával si im, spieval mužným hlasom kňaz v stařečskom kostole, keď po omši otvoril svätostánok a exponoval Chlieb života. Nikdy by som tak nepochopil štedrosť Boha Otca, ktorý dal ľuďom z lona večnosti svojho Syna, keby som nepoznal štedrosť matky, pečúcej náš chlieb každodenný. Pec na pečenie chleba bola lonom domu. Pečenie chleba raz za desať dní - to bol obrad, ktorý sa po stáročia nemenil a prechádzal z generácie na generáciu až do tridsiatych rokov tohto storočia. Vtedy vyhasla pec a zmenil sa celý spôsob života, zvrútila sa plnosť súkromia a technika s racionalizáciou začala nivelizovať videnie, zázemie národa. Predtým mali ohrebo a lopata, ktorou sa sádzal chlieb, svoje stále miesto v komore. Dieťa s vekom, piest a slamienky boli urovnané pri stene. Prípravu dreva deň pred pečením, naštiepanie dlhých polien mal na starosti otec. Všetko sa dialo podľa prastareho spôsobu. Popoludní presiela matka z múčnice chlebovú múku, žitnú, pridala výražku a namerala sedem vrchovatých slamienok, vyškrabala z dieže kvások (...). Keď tak skončila všetku prípravu, matka

sa chopila lopaty a vyklopila zo slamienky pomúčené cesto, požehnala a vsadila do pece. (...) Po obedu, ku ktorému už patrili vypečené teplé bochníky, matka niekoľkokrát nahliadla do pece - a zase použila lopatu, aby vytiahla chlieb. Bochníky v slamienkach, vyrovnané na stole, naplnili dom sladkou a teplou vôňou. Tá výsostne prekryla vôňu múky, vôňu kvasu, vôňu pripáleného pokrmu a všetkým už v sieni pri návrate z práce zvestovala matkin dobrý dar. Požehnaný dar matky živiteľky. Nemyslite, že to, prečo táto generácia nechápe o Chlebe živých nič alebo len veľmi chabo, je dané i tým, že nemala účasť pri práci na zarábaní, miesení, sádzaní a odnášaní na rukách do komory chleba každodenného? Zostali len papierové značky, reklamná lož o „pravom sedliackom masle“, o „sedliackom chlebe“, ale koľko ľudí si dokáže predstaviť tvrdú prácu a lásku dedinské ženy? Lebo bez obetí a bez lásky by nebolo ničoho sedliackeho, ani sedliackeho rozumu, ničoho pravého. Nepochybne, každá gazdinka piekla iný chlieb a iste to nebolo len iným kvasom. Taktiež srdce, pokora a láska boli iné.

JAN DOKULIL

Pod slnkom božej milosti a bolesti

Rozhovor s Karlom Dokulilom, synovcom českého básnika a kňaza Jana Dokulila

troch uvoľnených priečok v oplotení záhrady. Následne sa schovával v okolitých dedinách. Posledné roky strávil ukrytý v malej izbičke u rodiny Jelínkovcov v Kamenici za mimoriadnej obety jeho dobrodincov. Dvaja kňazi mu zabezpečovali sviatosť pokánia a donášali hostie a víno na slúženie svätej omše. Počas ukrývania ochorel na kostnú tuberkulózu a jeho zdravotný stav sa natoľko zhoršil, že bolo pripravené miesto, kde mal byť pochovaný. Vďaka mimoriadnej statočnosti MUDr. Josefa Dvořáka mu však boli zabezpečené lieky a vykonaný operačný zákrok, za ktorý bol neskôr tento lekár odsúdený na tri roky väzenia. Páter Jan Dokulil bol zatknutý roku 1957 a jeho básnické i prekladateľské dielo bolo zabavené ŠtB. Bol väznený vo Valdicích, na Mírove a

v Leopoldove do roku 1965, keď ho prepustili na základe intervencie Amnestie international zo západného Nemecka s prihladením na zlý zdravotný stav. Roku 1967 sa konal rehabilitačný proces, v ktorom vystúpila ako korunná svedkyňa Irena Svobodová. Kňazská činnosť mu bola znovu povolená roku 1968, keď bol ustanovený za administrátora vo Svitávke, kde sa venoval pomoci obyvateľom a rekonštrukcii kostola, ktorú hradil z veľkej časti z finančnej kompenzácie za roky väzenia. Zomrel roku 1974 na zlyhanie srdca. Jan Dokulil publikoval od roku 1931 v časopisoch Muzeum, Vyšehrad, Archa či Akord, na redigovaní kto-

Jan Dokulil pred rokom 1940

reho sa podieľal. Vydal básnické zbierky Křížové dny (1935), Tvým slovom (1937), Lidský život (1940), Tváří v tvář (1947), do češtiny preložil napr. Základy duchovného života od L. Blossia, práce kardinála J. Newmana, starokresťanské hymny či videnia bl. K. Emmerichovej. Spolupracoval na novom preklade žalmov a omšového poriadku pre Českú liturgickú komisiu. Ostatné jeho diela boli zabavené štátnou bezpečnosťou a pravdepodobne zničené. Osobitnú pozornosť si zasluhujú lyrické memoáre s názvom Loučení napísané v posledných mesiacoch života, ktoré zostali nedokončené. Svoju výpoveď postavil

na základných kameňoch čistoty a dobroty. Popisuje v nich detstvo, potlačovanie viery za Masarykovej Prvej republiky, vplyv Sokola na mládež a napokon svoju cestu ku kňazstvu. Memoáre sa končia rokom 1930 - rokom autorovho nástupu do seminára. Životné obdobie počas Druhej svetovej vojny, počas ukrývania v 50. rokoch a počas väzenia nám tak zostáva tajomstvom, ako i autorovo dielo zabavené pri zatknutí roku 1957. Možno v tom však vidieť i symbolické znamenie - akoby sa autorov život vstupom do seminára naplnil. Tým dostalo celé neskoršie utrpenie Jana Dokulila zmysel a získalo najvyššiu, nebeskú odmenu, pretože Boh pozná svojich verných.

O spomienky na pátra Jana Dokulila sa s nami podelili jeho synovec KAREL DOKULIL (1931) s manželkou IVANKOU DOKULILOVOU (1935) žijúci v básnikovom rodisku.

- Váš strýko pochádzal z dedinky Mastník pri Třebíči, ktorá má len niekoľko domov, a predsa sa v nej narodili básnici ako Jan Zahradníček a Jan Dokulil. Ako je možné, že sa u vášho strýka objavilo literárne nadanie?

KAREL DOKULIL: - Jan Dokulil pochádzal zo štyroch súrodencov. Mal dvoch bratov, ktorí sa venovali poľnohospodárskej činnosti a sestru, ktorá sa vydala za brata básnika Jana Zahradníčka. Ja som synom jeho brata Karla, ktorý napokon zostal bývať v rodičovskom dome. Pátra

Jana Dokulila si ešte pamätá aj môj brat, ktorý je však už ťažko chorý.

Rodičia Jana Dokulila - teda moji starí rodičia, boli hospodári pracujúci na statku. Počas prvej svetovej vojny starého otca našťastie neodvelili na front, musel však pracovať na železnici, ktorá bola vzdialená niekoľko kilometrov. Odchádzal z domu o štvrté ráno a vracal sa o jedenástej večer. Na železnicu musel dochádzať za každého počasia, i vo veľkých snehových závejoch. Bola to nesmierne ťažká práca. Stará mama udržiavala hospodárstvo celkom sama, manžel v podstate nebol doma. Pri ťažkej práci si zničila srdiečko a ako päťdesiatdvaročná zomrela.

Literatúre sa však v rodine nikto nevenoval, hoci naši predkovia boli múdri a citliví ľudia.

- Kam až siahajú vaše spomienky na pátra Jana Dokulila? Ako si naňho spomínate z obdobia pred prenasledovaním?

KAREL DOKULIL: - Som ročník narodenia 1931, a teda si strýčka ako kňaza dobre pamätám. Dokonca si spomínam aj na jeho primičnú svätú omšu, ktorú celebroidal v kostole v susednej obci Stařeč, kam pešo putoval sprievod družičiek a hostí. Hostina sa konala v našej stodole, ktorá bola celá oblepená slávnostnou výzdobou, do dvora prichádzalo mnoho ľudí z okolia. Ešte dodnes je v trámoch vidieť zvyšky papierov.

Ivanka Dokulilová: - Keď sme sa s manželom vzali, bol už strýčko zatvorený v Leopoldove, kam sme ho chodievali navštevovať. Bolo to však veľmi kruté. Nesmeli sme mu odovzdať nijaký balíček, nijaký odkaz. V miestnosti sedel strýčko, bachár a my. A čokoľvek, čo sme chceli strýčkovi podať, bachár zakázal. Brávali sme so sebou naše malé deti, ktoré mu chceli podať aspoň jablčko - veď prečo by bolo zakázané vziať si niečo od detí? Stráž mu však nepovolila ani to. Deti boli z väzenského prostredia veľmi deprimované.

- Aký bol váš strýko ako človek? Akú mal povahu?

KAREL DOKULIL: - Mal rád poriadok, čo je pri kňazskom povolaní nevyhnutné. Všetci sme naňho mali dobré spomienky, aj tí, ktorých vyučoval a odovzdával im svoje skúsenosti. Ale samozrejme, bol i veľmi prísny, čo je však podmienkou zodpovedného prístupu k svojmu poslaniu v živote.

- Páter Dokulil vo svojich pamätiach spomína, že sa pre dráhu kňaza rozhodol až neskôr. Kristus ho volal od detstva, ale on sa nechal zlákať Sokolom a ideami Prvej republiky, ktorá očierňovala Cirkev a propagovala stav „bez vyznání“. Rozhodnutie pre kňazstvo v ňom dozrelo až po matkinej smrti. Akoby zaňho jeho mama priniesla obeť vlastného života.

KAREL DOKULIL: - Áno, keďže pochádzal z pracujúcej rodiny, nebolo veľa času venovať sa náboženskej výchove. Hoci jeho mamička bola hlboko veriaca, on sám v období ranej mladosti praktikovanie náboženstva zanechal. So strýčkovým rozhodnutím pre kňazské povolanie sa však viaže ešte jedna príhoda. Neďaleko od Mastníka sa nachádza obec Přibyslavice, mariánske pútnické miesto, kam sa ľudia z oko-

Páter Jan Dokulil po zaistení Štátnou bezpečnosťou

lia chodievali po mnohé generácie pokloniť Matke Božej. Tak isto i naša babička. Raz so sebou zobrala i svojho syna Jana a pred začiatkom púte sa rozprávala so známymi. Oni sa pýtali: „Tak toto je tvoj chlapec?“ Babička si vtedy povzdychla: „Ako by som si len priala, aby sa náš Jenda stal kňazom!“ Táto matkina veta sa mu vynorila z pamäti práve v jeden horúci letný deň, keď náhodne našiel na pôjde katechizmus. Nemohol sa od neho odtrhnúť. Tá kniha mu úplne učarovala. Do večera ju čítal bez prestania. A keď večer zišiel z pôjdu, podľa vlastných slov „ako Mojžiš z hory Sinaj“, už vedel: „Budem kňazom.“

- V rozhodnutí pre kňazské povolanie ho povzbudzoval o päť rokov starší básnik Jan Zahradníček. Poznali ste aj vy osobne niekoho z rodiny Zahradníčkovcov?

KAREL DOKULIL: - Áno, Zahradníčkovcov som poznal viacero. Jan Zahradníček pochádzal pôvodom z devätnástich detí, dospelosti sa dožilo iba sedem. Jeho bratia pracovali na statku či na dráhach v Prahe... Básnika Jana Zahradníčka som poznal osobne, pamätám si ho ešte z čias, keď sa so strýčkom navštevovali v Uhřínove. Bol to veľmi veselý a bystrý človek. Vraveli o ňom, že vynikal už na gymnáziu. Kým si ostatní spolužiaci urputne zapisovali poznámky, on si nepotreboval písať nič, všetko si pamätal z hodín. Za svoje telesné postihnutie dostal od Pána Boha bohatú odmenu v podobe talentu. Poznal som aj jeho manželku, pani Mariu Zahradníčkovú. Bola to nesmierne dobrá a hlboko veriacia žena, ktorá svojmu manželovi zostala verná počas celého väznenia. Je strašné, ako za komunizmu uväznili celú katolícku inteligenciu - statočných ľudí, ktorí nikomu neublížili. A koľko inteligencie ešte emigrovalo! Ved' napr. Jan Čep sa vo Francúzsku utrúpil...

- Komunisti obviňovali pátra Dokulila zo spolupráce s Treťou ríšou. Opak bol však pravdou. Váš strýko napriek novej perzekúcii Gestapom zachránil život rodine atentátnika Jana Kubiša a pomohol aj prenasledovanej Irene Svobodovej, manželke generála Ludvíka Svobodu.

KAREL DOKULIL: - Gestapo prišlo za strýčkom v období po atentáte na R. Heydricha. Chceli do tretieho pokolenia popraviť rodinných príslušníkov atentátnika Jana Kubiša

pochádzajúceho z dediny Dolní Vělebovice. Jeho príbuzní patrili do strýčkovej farnosti, ale kvôli sobášu už boli nositeľmi iného priezviska, preto ich Gestapo malo problém vypátrať. Podľa výpovede jednej rodinnej príslušníčky Jana Kubiša prišli za strýčkom páni z Gestapa trikrát a žiadali ho podať všetky správy o Kubišovej rodine zapísanej v matrike. Údajne mal strýčko čas všetko si dobre premyslieť. On mi to však interpretoval inak - že za ním Gestapo prišlo len raz. Zatajením Kubišových príbuzných v matrike zachránil údajne až 22 ľudí, dohromady štyri rodiny. Ak by ich nacisti našli, skončili by v koncentračnom tábore Mauthausen, kde boli popravení i ostatní členovia Kubišovej rodiny.

- Komunisti vášho strýka obviňovali i z toho, že si počas Druhej svetovej vojny postavil novú faru, údajne mu na nej závistlivi ľudia vybili okná.

KAREL DOKULIL: - Komunisti strýčkovi nevedeli odpustiť ani to,

že si z peňazí ušetrených za literárnu činnosť kúpil automobil. Okamžite sa navôkol rozrástla závisť. To auto si však nekúpil z rozmaru, ale kvôli tomu, že bez neho nebolo možné dochádzať do okolitých dedín. Taktiež mu vytýkali i spomínanú budovu fary. Strýčko ju však postavil preto, že stará budova bola v havarijnom stave a preto, že v období protektorátu tak mohol zamestnať ľudí, ktorí by inak museli ísť na práce do Ríše. Čo sa však raz postaví, to už nikto neodvezie... Fara dodnes slúži svojmu účelu.

- Po obvineniach už nebolo ďaleko k vydaniu zatykača... Písal sa rok 1950.

KAREL DOKULIL: - Jeden zo strýčkových bývalých priateľov pracujúci v národnej bezpečnosti ho upozornil, že mu hrozí zatknutie. Strýčko si pre ten prípad uvoľnil tri priechy v plote tak, aby cez ne mohol ujsť. Bol dohovorovaný s ľuďmi, ktorí by mu v prípade úteku pomohli. Keď teda v onen osudný deň prišli páni z národnej bezpečnosti,

gazdiná z fary im odpovedala, že páter Dokulil nie je doma. Vzápätí ho ihneď informovala, a on ušiel cez plot. Keď sa oklamani agenti vrátili, už ho na fare nebolo. Ušiel. A hľadali ho celých sedem rokov.

Neskôr páter Dokulil rozprával, že medzi mužmi, ktorí ho prišli zatknúť, uvidel aj jedného z agentov, s ktorým mal dočinenie už v Prahe. Páter Dokulil si chcel robiť doktorát z teológie, kvôli čomu navštívil arcibiskupa Josefa Berana. Ešte pred návštevou sa však modlil v Katedrále sv. Víta. Bolo ráno a gotický chrám zívaj prázdnotou - keď si však všimol za stĺpom postavu muža. Ten istý muž ho sledoval i na stanici pri odchode z Prahy, sadol si k nemu do kupé a kládol mu neprijemné otázky, pýtal sa na akési tajné spisy. Dokonca spolu s ním smeroval do Jihlavy. No keď už bolo treba odbočovať strýčkovým smerom, muž sa predstavil menom Malý, vymyslel si funkciu riaditeľa miestnej mliekarene a povedal, že ak by strýčko potreboval ujst' za hranice, rád mu pomôže. Bol to agent ŠtB. O niekoľko mesiacov zazrel toho muža medzi tými, čo ho prišli do Uhřínova zatknúť.

- Po Janovi Dokulilovi bolo následne vyhlásené celoštátne pátranie. ŠtB musela určite medzi prvými preveriť vás ako rodinných príslušníkov.

KAREL DOKULIL: - Chvála Pánu Bohu, že našu rodinu väzenie obišlo, hoci sme boli prenasledovaní štátnou bezpečnosťou. Napríklad spomínaný agent ŠtB Malý vyslal zo susednej dediny sedliaka na bicykli, aby zistil, kde sa strýko ukrýva. Do našej dediny prišiel o pol jedenástej večer, práve v čase, keď sa chlapi vracali z krčmy. Keď ho videli odbočovať k Dokulilovcom, nechápavo sa pýtali, čo tam hľadá v takú neskorú nočnú hodinu. Vraj kupovať slamu... Až potom sa priznal: „Chcem zistiť, kde je farár. Ja by som mu pomohol dostať sa za hranice.“ To, samozrejme, nebola

pravda. Našťastie ho chlapi v ten večer od návštevy odhovorili, a on následne zašiel do susednej dediny za pánom farárom. Ten ráno nahlásil na MNV, že tam mal provokatéra. Tým sa zachránil on i naša rodina.

- Ale vy ste v tej dobe ani nevedeli, kde sa páter Dokulil schováva.

KAREL DOKULIL: - To bolo vlastne aj dobre, pretože sme nemohli ani nič prezradiť. Krátko po strýčkovom zmiznutí k nám prišiel na obed človek zo štátnej bezpečnosti - ale bol to vôbec človek? To bola taká hrôza... Doslava nás röntgenoval očami, čakal, že mu niečo vyradíme. Vyhrážal sa nám, len nech sa mu neopovážime niečo zatajiť, inak nás čaká trest! O strýčkovom úkryte však vedel jeden z rodiny Zahradníčkovcov, ale z bezpečnostných dôvodov to nepovedal ani nám.

V prvých mesiacoch od strýčkovho zmiznutia dokonca eštebáci prespávali u nás v stodole, na povale či na záhrade očakávajúc, že sa strýko u nás objaví. Strýko bol však veľmi bystrý človek, vedel, čo treba robiť. Vedel, že by ho eštebáci hľadali u brata, preto k nám ani nešiel, aby nás neohrozil.

- Následne sa páter Dokulil skrýval na samote pri dedine Geršov, vo Vozratine, v mlyne zvanom „Doubkov“, či v Střížove. Najťažšie však niesol správu, keď mu v tej dobe zomrel otec...

Karel Dokulil: - Áno, môj starý otec zomrel v dobe, keď sa páter Dokulil ukrýval. Nemohol mu ísť ani na pohreb a pochovať si ho ako kňaz, čo ho veľmi mrzelo.

- Najdlhšie vášho strýka ukrývala rodina Jelínkovcov v Kamenici. Ako si na nich spomínate?

KAREL DOKULIL: - Rodina Jelínkovcov priniesla obrovskú obeť. Boli to chudobní a hlboko zbožní ľudia. Otec rodiny pracoval ako krajčír, a tak do domu Jelínkovcov chodievalo pomerne veľa ľudí. Na jednej strane to bolo nebezpečné, no na strane druhej to bolo dobré, lebo ľudia mohli povedať, že idú prosto ku krajčirovi, hoci v skutočnosti nosili ukrývanému strýčkovi potraviny alebo peniaze. Jelínkovci mali kravičku a kúsok poľa. Keď pracovali na poli, z komína domu stúpala dym. V dome museli kúriť po celý rok, pretože bol veľmi chladný. Bolo nutné udržiavať teplo, aby strýčko neochorel. Po celé roky mali veľký strach.

- Dedina Kamenice sa nachádza vyše dvadsať kilometrov od Mastníka. Ako je možné, že sa páter Dokulil dostal tak ďaleko? Tam ho už predsa ľudia nemohli poznať, nepatrili do jeho farnosti...

KAREL DOKULIL: - Rôzni ľudia si strýčka navzájom „odovzdávali“ a ukrývali ho, kde to bolo bezpečné. Rodina Jelínkovcov strýčka predtým nepoznala, ale pre svoju zbožnosť ho prichýlila. Ako povedal pri výpovedi pán Jelínek - je katolík a je jeho povinnosťou, aby

Počas Druhej svetovej vojny v Uhřínove. Zľava - Jan Zahradníček, Jan Dokulil, Božena Vaničková

ochránil prenasledovaného kňaza. Pán Jelínek strýčkovi ušil oblek za tzv. šatenku, lístok na prídel súkna. To, ako sa rodina Jelínkovcov zachovala, možno skutočne nazvať slovom obeta. O strýčka sa starala stará pani Jelínková, ona mu dokonca i vynášala z malej izbičky záchod, pretože ak by strýčko chcel ísť na vonkajšiu toaletu, aká vtedy na dedinách bývala, bolo by ho vidno z ulice.

- *Kedy ste sa dozvedeli, že sa páter Dokulil skrýva u Jelínkovcov?*

KAREL DOKULIL: - O strýčkovom úkryte nám, myslím, po troch či štyroch rokoch povedal pán Zeman z Uhřínova, jeden z jeho farníkov. Bol to statočný človek, ktorý zaobstaral strýčkovi i zimný kabát. Keď sme prišli prvýkrát do Kamenice, boli sme veľmi bezradní... Bývalo v nej asi desať Jelínkovcov, ale u ktorých z nich sa strýčko schováva? A tak môj otecko zaklopal k Jelínkovcom, ktorí boli, našťastie, príbuzní danej rodiny. Otecko sa navyše na svojho brata podobal, a tak hneď prehlásili: „Vieme, koho hľadáte. My vás tam dovedieme.“

Áká to len bola radosť znovu uvidieť strýčka! Šťastie však nebolo len na našej strane, ale i na strane strýčka, ktorý bol už veľmi skleslý z toľkej samoty a ukrývania. Viete, on žil iba v malej izbičke s drobným okienkom, v akej v dedinských domoch dožívali starí ľudia. Manželia Jelínkovci strýčka skrývali tak dobre, že ani ich vlastní synovia žijúci mimo Kamenice nevedeli, komu poskytli prístrešie. V tejto izbičke sa strýčko venoval literárnej činnosti. Žiaľ, všetky spisy zabavila štátna bezpečnosť a nikdy sa nenašli. Po prvom zvitani sme strýčkovi už donášali potraviny, napríklad i mäso zo zabijačky. Otec za strýčkom cestoval do Kamenice sám vlakom, neskôr som mohol chodiť i ja na motocykli, ktorý som si kúpil za 27 mesačnú prácu v táboroch PTP - v Komárne, na stavbe bytoviek v Žiline, na stavbe letísk v Čáslavi a Pardubiciach...

- *Počas ukrývania pátra Dokulila sa mimoriadne hrdinsky zachoval pán doktor Josef Dvořák, ktorý pátra Dokulila tajne operoval, hoci vedel, že za to môže niesť následky.*

KAREL DOKULIL: - Páter Dokulil ochorel na kostnú tuberkulózu. Jeho stav sa zhoršoval a napokon bol taký vážny, že očakávali smrť a už mu v Kamenici tajne pripravili miesto na hrob. Našťastie sa podarilo skontaktovať MUDr. J. Dvořáka, ktorý ho operoval priamo u Jelínkovcov!

- *V diplomovej práci brnianskeho historika a bohemistu Josefa Herbrycha sa dočítame, že na liečbu pátra Dokulila bol potrebný streptomycin, ktorý mu pomohli zaobstarať dve zdravotné a jedna rehoľná sestra. Lieky nechávali písať na seba alebo ich vykazovali ako spotrebu pre pacientov. Jedna zo zdravotných sestier bola zato odsúdená za rozkrádanie štátneho majetku.*

KAREL DOKULIL: - Zaujímavý je ešte príbeh obetavej zdravotnej sestry Alžbety Vaňkovej, ktorá sa stala manželkou syna rodiny Jelínkovcov. On bol jediný, kto strýčkovi na tajných svätých omšiach počas ukrývania miništroval. S touto zdravotnou sestrou sa však viaže ešte jedna príhoda. Práve ona mala službu v trebičskej nemocnici, keď na oddelenie priviezli pani Zahradníčkovú po

otrave hubami. Keď Jana Zahradníčka prepustili na dva týždne z väzenia, aby si pochoval dve dcéry, navštívil svoju manželku v nemocnici. Manželia sa medzi sebou rozprávali okrem iného i o tom, kde sa asi skrýva Jan Dokulil... A ona, chuderka, nemohla prezradiť, že sa skrýva u nich, v rodine jej milého u Jelínkovcov a ona mu nosí lieky.

- *Pri utrpení pátra Dokulila sa vynára otázka, či by nebolo lepšie, aby sa prihlásil na policii. Ale on tak neurobil preto, aby neohrozil ľudí, ktorí ho skrývali.*

KAREL DOKULIL: - Áno, bál sa, že by všetkých, čo mu pomohli, uväznili. Strýčka napokon zatkli v roku 1957 a to bol čas nástupu prezidenta Antonína Novotného. Pri tej príležitosti boli udelené amnestie, a tak sa zázrakom rodine Jelínkovcov nič nestalo. Celkovo v prípade pátra Dokulila vyšetrovali 90 ľudí. Odsúdili však lekára, ktorý strýka operoval a jednu zo zdravotných sestier. Bol odsúdený i dvaja kňazi, ktorí zaisťovali strýčkovi hostie a omšové víno, aby mohol slúžiť svätú omšu a spovedal ho.

- *Je možné, že jednou z príčin, prečo páter Dokulil podstúpil také strastiplné skrývanie, bolo aj to, že miestni ľudia verili v blízky pád komunizmu? Nepokúšal sa o útek za hranice?*

KAREL DOKULIL: - Áno, ľudia naivne verili poplašným správam, že komunistický režim nemôže mať dlhú trvácnosť. To isté si myslel aj otec-kov brat, keď mu kolektivizovali poľnohospodárske stroje. Odovzdal ich s presvedčením, že mu ich určite čoskoro vrátia, veď takýto režim sa nemôže udržať.

O útek sa páter Dokulil nepokúsil kvôli veľkému riziku. Navyše ani nemal známych, ktorí by ho za hranice previedli. Údajne zvažoval útek do Poľska, kde by ho azda ako kňaza nevydali naspäť do Československa. Všetko však bolo veľmi riskantné. Osobne neviem o tom, že by chcel strýčko ujsť. Naopak, dával si pozor a neveril rečiam agentov, ktorí ho chceli previesť za hranice alebo mu klamali, že sa nablízku nachádza arcibiskup Josef Beran a hľadá dôveryhodného kňaza, ktorému by sa mohol vyspovedať pred útekom za hranice. Páter Dokulil tomu neveril na rozdiel od pátra Jana Bulu, ktorého tak chytili a popravili v prípade Babice. Spolužiakom pátra Jana Bulu z gymnázia bol neskorší agent ŠtB Malý.

- *Podľa záznamov ŠtB sa dozvedáme, ako ľudia v okolí reagovali na otázky agentov. Niektorí sa snažili zaviesť ich na falošnú stopu, že páter Dokulil je už v zahraničí, niektorí zrejme z dôverčivosti vypovedali všetko, čo vedeli... Bolo medzi ľuďmi z okolia vo všeobecnosti známe, kde sa páter Dokulil ukrýva? ŠtB dokonca odpočúvala rozhovory ľudí v krčme.*

KAREL DOKULIL: - Ľudia sa

správne domnievali, že páter Dokulil je niekde schovaný. O jeho prípadnom úteku do zahraničia by sa určite dozvedeli z tajného vysielania rozhlasu. Zvláštne, že práve komunisti uverili správam, že páter Dokulil je už za hranicami. V posledných týždňoch pred zatknutím ho však už prísne sledovali. Eštebáci si dokonca prenajali domček naproti Jelínkovcom a odtiaľ pozorovali každý strýčkov pohyb. Hovoril, že napokon bol už taký psychicky zlomený, že dokonca chodil po susednej záhrade alebo večer po Kamenici. Už mu to

vypočúvaní už veľmi nepoužívali fyzické násilie. Najhoršie obdobie väzenia však bolo zo začiatku, keď bol umiestnený do cely s cigánmi a vrahmi. To bolo veľmi deptajúce. K väzneniu sa nevyjadroval, ale zo spomienok jeho spoluväzňov viem, že ich budili zo spánku, svietili im do očí... To všetko sa odzrkadilo strýčkovi v tvári a podpísalo sa to na jeho zdraví - zomrel ako 64 ročný. V mene našej rodiny si s ním písala moja mamička. Strýčkovi však nebolo dovolené ani často viesť korešpondenciu, spomínam si, že sme od

na začiatku šesťdesiatych rokov. O prípade Jana Dokulila sa na Západe dozvedeli od českých exulantov.

- *Pamätáte si na prvý okamih, keď ste sa s pátrom Dokulilom stretli po jeho prepustení z väzenia?*

IVANKA DOKULILOVÁ: - Spomínam si na to celkom presne. V noci som mala sen - videla som strýčka slúžiť svätú omšu obráteného k oltáru so zdvihnutými rukami. Mala som tušenie, že to niečo znamená. Manžel mi vravel, že je to len sen, že tomu nemám pripisovať význam. Keď som sa však pozrela z okna, uvidela som pána v dlhom kabáte s klobúkom narazeným do čela. Rýchlo som volala manžela: „Pod sa pozrieť, ide strýčko farár!“ Spočiatku mi nechcel veriť - aká to však bola radosť, keď to bola pravda!

- *Bol páter Dokulil po prepustení v kontakte s manželmi Jelínkovcami?*

KAREL DOKULIL: - Áno. Keď po rehabilitačnom procese roku 1967, kde ako korunná svedkyňa vystúpila Irena Svobodová, získal isté financie na odškodnenie, venoval ich rodine Jelínkovcov. Na danom súdnom procese sa dokonca rozplakal pán Souček - jeden z potomkov rodiny atentátnika Jana Kubiša, že odsúdený Jan Dokulil predsa cez vojnu zachránil pred nacistami toľko ľudí...

- *Vyjadroval sa páter Dokulil niekedy k svojmu dielu, ktoré zabavila ŠtB? Išlo údajne o päť kníh, vlastnú tvorbu, literárnu štúdiu i preklady.*

KAREL DOKULIL: - Žiaľ, k tomu nedokážem povedať nič bližšie, nám sa so svojou literárnou činnosťou nezveroval. Vtedy sme ani nemali čas zaoberať sa poéziou, bolo veľa práce okolo hospodárstva. Dnes ma to už zaujíma omnoho viac. Po prepustení z väzenia sa však ešte literárnej a prekladovej tvorbe venoval. Viacero mladých adeptov na kňazstvo za svoju cestu ku kňazskému povolaniu vďačí práve pátrovi Dokulilovi, medzi nimi i olomoucký biskup mons. J. Hrdlička alebo jezuita páter F. Lizna.

- *Obdobie po prepustení prežil páter Dokulil najprv ako knihovník v Západomoravskom múzeu v Třebíči, neskôr ako archivár družstva Jednota v Moravských Budějoviciach. Až roku 1968 mu bola znovu povolená kňazská činnosť.*

KAREL DOKULIL: - Áno, keďže v tom období mal zákaz vykonávania kňazského povolania, slúžil svätú omšu opäť tajne, na poschodí v rodnom dome. Potom sa stal administrátorom farnosti vo Svitávke, kde sa s plným nasadením pustil do obnovy duchovného života a rekonštrukcie kostola. Sám veľmi dobre cítil, že sa blíži čas jeho odchodu. Raz sme sa rozprávali o večnosti, a on odrazu preriekol: „Ale veď to je už blízko... To je už tak blízko...“ Zakrátko nato dostal infarkt. Keď ho previezli do nemocnice v Boskoviciach, šiel ho navštíviť môj otecko. Zdalo sa, že všetko je v poriadku, nemocničný personál už chcel, aby strýčko znovu chodil. Ale on sa cítil veľmi slabý. Deň po návšteve môjho otecka zomrel na druhý infarkt. Bol pochovaný vo Svitávke, kde sa s ním prišlo rozlúčiť mnoho ľudí.

Zhovárala sa Katarína Džunková

Manželia Karel a Ivanka Dokulilovci

bolo jedno. Vedel, že si po neho prídu. Zatknutie prijal pokojne so slovami: „Už vás čakám niekoľko rokov.“ Strýčka potom väznili v Leopoldove, vo Valdiciach a na Mírove.

- *Rozprával niekedy páter Dokulil o utrpení, ktoré zažíval počas väzenia?*

KAREL DOKULIL: - Vravel, že pri

neho mohli dostať list len zriedka, azda raz za štvrt roka.

- *Ako je možné, že za prepustenie pátra Dokulila musela intervenovať až západonemecká pobočka Amnesty international?*

KAREL DOKULIL: - Nevzťahovali sa naňho žiadne z amnestií, na základe ktorých boli prepustení väzni

JAN DOKULIL

Vyznání

Ó vyslovit se zplna a netajit vám nic
jak rozhořelý jeřáb, jak zčervenala líc,
dátí se na milost v upřímném doznání,
spíš než jste vyzváni!

A k barvě šípků přilnout a křičet tady jsem,
chvat kroků zastavit na stráni pod lesem,
v jasanů vzplanutí zpívat si první hřích,
pak dát se v smích.

A přijde radost zpátky vám splatit starý dluh
a z listí plamenného se ukáže sám Bůh.
Nad keři volá vás pochvíle vznešená:
pojd', přístup, duše má!

(Lidský životě, 1940)

V upadajúcej Európe, kde sa ako podľa listov figovníka dá rozpoznať prichádzajúce utrpenie, a kde už niet nikoho, kto by sa ako stavec Zosima v Dostojevského románe pred týmto utrpením poklonil... V Európe, kde vyhasína pamäť na svätých, na našich orodovníkov a ochrancov, kde vyhasína pamäť na nebeskú vlasť, kde človek rezignoval na svoju minulosť i na svoju budúcnosť... Zdalo by sa, že v takejto Európe sa už niet čomu radovať. A predsa Boh zosiela aj do tohto času svojich najvernejších ľudí ako anjelov. To z nich sa môžeme radovať - že Boh ukázal svoju veľkosť na ich osudoch, že posvätil tento čas ich skutkami, že sú medzi nami, že sme ich

Homo Tot(h)us

Konferencia o živote a diele Mons. Jozefa Tótha na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre

mohli poznať a prostredníctvom nich nachvíľu pocítiť skutočnú existenciu nebeského kráľovstva. Takým človekom je aj básnik Mons. Jozef Tóth.

Jeho dielo bolo verejnosti dlho neznáme, hoci existovalo v rukopisoch a vo vydaniach pre úzky okruh ľudí už niekoľko desaťročí. Napokon ľudské oči vedia viac prehliadať a pochybovať, než vnímať. Verejnosti bolo sprístupnené až roku 2010, keď ho vydal v dvoch zväzkoch básnik Teodor Križka. Práve vďaka tomuto skutku bratskej a básnickej lásky sa dielo Jozefa Tótha dostalo do sveta, za múry, o ktorých J. Tóth často píše. Význam tohto edičného činu pre slovenskú i svetovú literatúru si budeme väčšmi uvedomovať s uplynúvajúcim časom.

Dôkazom toho, že dielo Mons. Jozefa Tótha nezostalo nepovšimnuté, je aj prvá medzinárodná vedecká konferencia s názvom „Jozef Tóth a Katolícka moderna“, ktorá sa konala 10. novembra 2015 na Univer-

zite Konštantína Filozofa v Nitre. Za jej usporiadanie treba poďakovať prof. PhDr. Tiborovi Žilkovi, DrSc., ktorý bol jej vedeckým garantom a PhDr. Jánovi Gallikovi, PhD., ktorý sa veľkým podielom pričínal o jej uskutočnenie. Konferenciu zaštil dekan Fakulty stredo európskych štúdií UKF RNDr. A. Komzšík, PhD. a predseda Rady KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru Mons. F. Rábek.

Na konferencii odzneli príspevky týkajúce sa tvorby Mons. Jozefa Tótha (M. Germušková); či hľadania paralel medzi jeho dielom a tvorbou napr. českých básnikov a martýrov komunizmu J. Zahradníčka a J. Kostohryza (M. Kučera a J. Gallik), filozofa Pavla Straussa (M. Dambek), či slovenských katolíckych autorov 20. storočia. So svojimi osobnými spomienkami na Mons. J. Tótha a sa podielil otec M. Hospodár, ktorý prítomným priblížil syntézu a uskutočňovanie Božej vôle v živote a diele tohto autora. Prekladateľ E. Passerini referoval o

svojej skúsenosti s prekladom románu o Troch svätých košických mučeníkoch Spev košického tria. Otec P. Ondřík zaradil dielo Mons. J. Tótha do kontextu prorockej literatúry a hold básnikovi vzdala i M. Partelová. O vydaní diela Mons. J. Tótha a spoluprežitej autorovej bolesti pri redigovaní tohto diela hovoril básnik T. Križka. Na konferencii vystúpili aj študentky UKF v Nitre. Celé podujatie bolo sprevádzané citlivým prednesom H. Michalíkovej.

Dielo Mons. Jozefa Tótha si už našlo cestu k čitateľovi. A ako podľa plodu poznávame ovocie a vieme, že z trnia nik neoberie hrozná a z bodliakov figy, spoznáваме pri čítaní diela i veľkosť jeho autora. Ba vlastne sa stal zázrak - z púšte a utrpenia komunizmu, z táborov, z prenasledovania, z púšte a úpadku dnešnej ešte nemravnejšej doby, zo zabudnutia a opovrhnutia, zo samoty, o ktorej autor píše, že mu rozumeli iba stromy a ako mäkký mach si pod hlavu kládol kamene... Z toho všetkého vyrástli veľké literárne diela.

„Či chcem, či nechcem,/ či budem kričať alebo mlčať,/ musím odísť./ Kamene zostanú, ale my pôjdeme./ A keby mohli odísť, odišli by čisté/ a tvrdé a tie isté./ (...) Moje bytie je uliate z času/ a iba z ozveny hlasu./ A i keď sa obrátiš proti prúdu,/ stále ťa vlny nesú k súdu:/ Vydaj počet zo svojho šafárenia! ...“

Mons. Tóth svoj počet vydáva. Čo bolo skryté, objavuje sa teraz v žiare svetla. A bolesť, ktorá zalieva Európu, potvrdzuje ešte väčšmi jeho slová.

V psychológii sa používa termín „homo totus“ na vyjadrenie archetypálneho, celostného človeka v jednote s prirodzenosťou i kozmom. Slovom Aristotela: „Celok je viac než suma jeho častí.“ V celku vidíme zrkadlenie Božej absolútnosti, úplnosť a harmóniu. Tento Boží prvok vidíme aj v celom diele Mons. J. Tótha. A tak pred nami stojí už nie homo totus, ale povedané slovami Teodora Križku - básnik a kňaz „Homo Tothus“.

Ďakujeme Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, že ako prvá usporiadala konferenciu o Mons. Jozefovi Tóthovi, ktorým Boh požehnal slovenskú literatúru a dejiny slovenskej mravnosti.

Ján Gallik z UKF v Nitre a Marta Germušková z PU v Prešove

Katarína Džunková, doktorand Petrohradskej univerzity a Enzo Passerini, prekladateľ Tóthovho diela

KATARÍNA DŽUNKOVÁ

Prof. Tibor Žilka, odborný garantom konferencie (hore) a Prof. Peter Liba

Časť účinkujúcich na konferencii, zľava o. Michal Hospodár, Enzo Passolini, Ján Gallik, Hilda Michalíková, Teodor Križka, Katarína Džunková a Marta Germušková

(Dokončenie z 1. strany a predchádzajúcich čísel 18 a 19)

Po dvadsiatich piatich rokoch sa ukazuje, že pokus s mechanickým zjednotením založený na politickej účelnosti, právnej a mocenskej technike krachuje. Tento poriadok je konštruovaný výlučne podľa záujmov a cieľov moci finančnej oligarchie (presadzovanej najmä jej veľmocenskými „svalmi“, USA) a momentálne vyústil do riadeného chaosu „migračnej krízy“.

Právna mašinéria transformácie Európy na politicky integrovaný superštát sa možno formálne aj podarila, no táto integrácia sa ukazuje ako falošná. Nepodarilo sa vytvoriť autentické väzby - mravné ani právne - medzi „úniou“ mocou a „európskym ľudom“, nepodarilo sa spojiť (v zmysle byť spolu s inými, pri zachovaní ich i svojho bytostného charakteru, podstaty) národy Európy, bola im nanútená únia, zväz (v zmysle byť časťou zväzku jednotiek rovnakého druhu, zbavených vlastného bytostného obsahu, zviazaných v jednom ideologickom „balíčku“), o ktorom rozhoduje „partia“ nevolených komisarov. A s tým sa žiadny európsky národ, žiadny Európan v konečnom dôsledku nemôže, a pokiaľ zostane Európanom a slobodnou osobou ani nedokáže stotožniť. Naopak, skôr alebo neskôr začne revoltovať. Únia totiž nemá svoj ľud, ktorý by bol pripravený svojmu štátu podriať sa dobrovoľne, ak treba, prinášať aj obeť. Nie, z Európskej únie sa vykľul obľudný stroj bez ducha, nový Leviatan, ktorý sa po rozpoznaní faktu, že nemá svojich otrokov, rozhodol pristúpiť k „výmene ľudu“. Spustil operáciu „Migračná kríza“, ktorá je len prvou etapou výmeny Európana za „nového“ človeka. (Uskutoční sa Coudenhoove-Kalergioho chorá vízia a nahradí napokon európsku rozmanitosť národov „eurasisch-negroide Zukunftsrasse“?)

Stále zjavné sa ukazuje, že súčasné európske vlády („na čele“ s bruselskou administratívou) sú iba zastupiteľskými orgánmi globalistických inštitúcií globálnej oligarchickej moci, ktorá sleduje svoj hlavný cieľ, nastolenie svojej svetovlády. Prirodzenou prekážkou na takejto ceste sú národné štáty a ľud, ktorý sa s národnou štátnou formou identifikuje. Preto je potrebné „transformovať“ (t.j. zrušiť) štáty, rozložiť národy, masovým miešaním pohlaví, rás, etník, národov, náboženstiev, kultúr vytvoriť „nový typ“ človeka, človeka duchovne prázdneho, bez životnej sily, bez rozumu, bez svedomia, bez zodpovednosti, bez nádeje, vnútorne zmäteného, bez viery, neschopného vernosti, ktorý nedokáže bojovať ani sa brániť, ktorý bude „schopný“ byť poddaný (oddaný) tejto svetovej moci bohov oligarchického Olympu. Bez takéhoto ovládnutia človeka všetky svetovládne plány zlyhávajú. Keď však moc lokajov oligarchie ovládne mravnú a duchovnú dimenziu života ľudí, nastane situácia, v ktorej bude možné uskutočniť sen či plán finančnej oligarchie o svetovej vláde. Vtedy človek stratí svoju ľudskosť, ľudskú povahu svojej existencie.

Realizácia takéhoto projektu je však napokon vždy odsúdená na stroskotanie. Ako každá stavba Babylonskej veže. Oligarchia koná v zajatí (descartovskej) predstavy o človeku ako pánovi, majiteľovi a vládcom sveta. Ale človek, bytostne, nie je a nemôže byť pánom sveta, vlastníkom jeho bytia, jeho pravdy. A ak sa o takého „panstvo“ a „vlastníctvo“ bude usilovať, potom sa mu svet rozsype v rukách v tom istom okamihu, v ktorom s týmto cieľom na neho siahne. Údelom človeka nie je byť

pánom a vlastníkom, ani otrokom a vlastníctvom, údelom človeka je život v komplikovane štruktúrovanom, vždy konkrétnom vzťahu k svetu a so svetom.

Pre kartel centrálnych bánk, oligarchov a politickú moc sveta nie je dôležitý údel človeka, ani pravda sveta, zaujíma ich len to, čo je efektívne v dosahovaní ešte väčšej moci. Odmietajú polaritu života, polaritu sveta, odmietajú vyrovnáť sa so svetom ovládaným protikladmi, odmietajú stretnutie s nimi, odmietajú čestný boj i harmóniu. Naopak, likvidujú polaritu, vytvárajú falošné protiklady a syntetickú dialektiku, falošnú jednotu, miešanie, unifikáciu a uniformitu. A ostatní? „Miesto toho, aby prijali pokrok tak, ako ho vymyslela sama podstata vecí, v podobe postupu od jednoduchšieho k zložitejšiemu, dala

JOZEF PAUER

Nový svetový (ne)poriadok, stará nenávisť

väčšina vzdelaných ľudí dnešnej doby prednosť tomu byť alchymistami hľadajúcimi kameň mudrcov všeobecného pozemského blaha, astrológmi, ktorí vypočítavajú fantastické detské horoskopy pre budúcnosť celého ľudstva, neploďne a prozaicky rovnakého. V skutočnosti sa Západ svojim vedomým zjednodušením a systematickým miešaním nevedomky približuje kozmickému zákonu rozkladu.“ (LEONTĚJEV, K: Byzantinismus a Slovanstvo. Červený Kostelec: Pavel Mervart 2011, s.168-169) Na tejto charakteristike neradostného stavu Európy nie je, žiaľ, čo meniť ani po uplynutí jeden a pol storočia. Naopak, svojou otrockou vôľou k moci súčasní „páni“ s pomocou „rabo-“ ktorí takisto zabúdajú na ľudský údel životnej polarity, večnej existenciálnej spätosti so svetom, slobodného presahu zo seba k iným, k svetu, ku všetkým, približujú svet a ľudstvo stále rýchlejšie k vojnovému šialenstvu.

Je zrejme, že v procesoch, vojnových i kvázi vojnových, ktoré práve prebiehajú vo svete, ako aj v procesoch vedúcich k vojnám v minulosti, sa popri sociálnych a historických aspektoch prejavujú aj mentálne aspekty. Človek sa rodí do rodiny, do ľudského sveta a spočiatku žije v tomto svete „rozliaty“, splýva s ním, nič o ňom nevie a ani nič vedieť nechce. Ak má žiť ďalej, nemôže zotrvať v takomto existenčnom mode. Z existencie, v ktorej sa jeho život odvíja „mimo“ neho, a zároveň v istej uzamknutosti, pretože nevytvára skutočný vzťah k iným ľuďom, k svetu, len s ním splýva, musí „vyjsť“ a prejsť transformačným procesom, v ktorom sa z neho stáva spoločenská bytosť, samostatná osoba a osobnosť. Takýto proces socializácie začína v okamihu, keď matka zdvihne pohľad a obráti tvár od svojho dieťaťa. To je tiež situácia prvého aktu násillia, ktorému je duša človeka vystavená. Vývoj jednotlivca nespočíva v čírom neurofyziologickom procese dospievania, ale prebieha ako vrstvenie radu rovín socializácie, v ktorého vyústení sa vynára človek, muž alebo žena, šofér či učiteľka, politik či herečka, vedec alebo lekárka či niekto iný. Už od prvého okamihu je tento proces ambivalentný. Milovaný objekt je súčasne nenávidený. Matkin prsník je milovaný, keď je prítomný, odkrytý, na dotyk, je však „zlý“, keď sa odťahne. Toto jeho „zlo“ vo svojom pôvode nespočíva v dajakom (etickom) konaní matky, v odňatí prsníka, ale v tom, že prsník je neprítomný, že zrazu nie je tu,

už nie je na dosah, nemožno sa ho dotknúť, je skrytý. Atribúty dobrého a zlého sa prenášajú na osobu, s ktorou sa spájajú. Neprerušená existencia ľudstva svedčí o drvinej prevahe pozitívnych emócií a nálad. To však neznamená absenciu negatívnej stránky. Aj tá je potenciálne stále prítomná, ale je ukrytá v tieni. Táto ambivalencia je neprehľadnuteľná vo vzťahoch rodičov a detí i vo vzťahoch muža a ženy. A aj v týchto vzťahoch „zlo“, svár nemajú pôvod vo forme konania, ale v neprítomnosti, zahalenosti, skrytosti, odmietnutosti, odpretosti bytostného dotyku, prítomnosti, neskrýto, pravdy týchto vzťahov, určenosti rodičov a detí, milencov a milovníkov, manželov a manželiek v nich.

Nenávisť je v ľudskom živote, v ľudských vzťahoch stále prítomná, no len niekedy sa vynára z tmy tieňa. Há-

ločnost'. „Osobnosť v človeku nemôže byť socializovaná. Socializácia človeka je len čiastočná a nedotýka sa hlbín osobnosti, nevzťahuje sa na jej svedomie, na jej vzťah k zdroju života. Socializácia vzťahnutá na hlbiny existencie, na duchovný život, znamená triumf das Man spoločenskej každodennosti, tyranii všeobecného priemeru nad osobne individuálnym.“ (BERĎAJEV, N.: c. d., s.48-49) Nášmu vnútru sa priečia všetky tie naplaveniny, ktorými bolo v procese socializácie obkolesené a ktoré protirečia jeho najmocnejším aspiráciám, no takisto jeho egocentризmu a narcizmu. Takáto nenávisť sa len zriedka prejaví otvorene. Najextrémnejšie prejavy nenávisť nemožno chápať inak ako presmerovanie sebanenávisťi na niekoho iného. (Ten podliak nie som ja. To môže byť len niekto iný: katolík, luterán, mo-

hamedán, žid, beloch, černocho, aziat... To nie mňa treba napadnúť, ale toho druhého... Iste, v skutočnosti je to oveľa rafinovanejšie, zahalené v rozmanitých racionalizáciách.)

Nenávisť seba samého, svojho zjavného ja (mentálneho a fyzického) nás neustále sprevádza, je však skrytá v záhyboch úplnej osobnostnej štruktúry, no v tejto skrytosti neprestáva pracovať. V kombinácii s negatívnym aspektom ambivalentnej účasti druhého alebo s nevykoreniteľným egocentризmom sa prevracia na nenávisť voči inému. Táto konverzia spúšťa afekt alebo túžbu po sebazáchove cestou zmeny objektu. Snaha priviesť druhého do môjho ideového košiara (strany, klubu, cirkvi a podobne) korešponduje so sekundárnym narcizmom: iný sa musí stať podobným mne. A moje ego expanduje. Ak ten druhý nie je obrátiteľný, treba ho vylúčiť, zdiskreditovať, eliminovať, a to bez ohľadu na reálne a rozumné posúdenie. V extrémne to môže vyústiť až do stavania koncentračných táborov, gulagov, „guantanamo“ pre nekonvertovateľných.

Odpoveď vo veľkej miere závisí od zmeny spoločnosti: socializáciu možno modifikovať tak, aby smerovala k autonómnosti osoby, k hlbšiemu sebaopozorovaniu a k lepšej kultivácii pudovosti. Výchova s takýmto zameraním môže viesť k novej odpovedi na otázku: Kto sme?, aká sme spoločnosť? Taká, ktorej ľud tvorí jej zákony a v prípade potreby ich môže a dokáže zmeniť? Je takáto kvalita spoločnosti práve tým, čo si na nej ceníme a čo si vážime na nás ako na jej ľuď? No ľud pre takúto spoločnosť nemožno vychovávať, ak si neosvoja autonómnej spoločnosti je hodný ľudského života. Čo si však máme myslieť o ľuďoch a spoločnostiach, ktoré sú prípravene zabíjať iných, napríklad tých, ktorí myslia odlišne? Trebárs Salmana Rushdieho, Edwarda Snowdena... Sú menejcenné? Dnes povieme „politicky korektné“, že sú iné, odlišné a že my „vieme diferencovať“ a že „rešpektujeme odlišnosť“ a že „sme tolerantní“... Ale slobodu, spravodlivosť, suverenitu, rovnosť pred zákonom nemožno predsa opierať o holú odlišnosť a hovoriť len o „diferenciách“. Lenže k týmto prázdny rečiam o diferenciách, o tolerancii, o rešpekte sa uchylujú rovnako pseudo ľavicári alebo neokonzervatívci, ako aj neoliberalí a ktovieaké ešte „nový“ demokratický mix. Sú ľudia, ktorí veria na slobodu, zodpovednosť a spravodlivosť, a sú ľudia, ktorí si myslia, že sprava

vodlivým trestom pre zlodca je odseknutie rúk. Ide tu iba o prostú odlišnosť? Predstavme si, že v Bruseli, vo Viedni, v Bratislave sa objaví nejaká „nová“ viera, „nová“ ideológia, tá povedie k formovaniu spoločenstva, ktoré sa bude riadiť výhradne právom šarija a zriadi si oddiely „lovcov eurolebiek a kresťanských psov“. Aj to bude iba odlišnosť, ktorú treba rešpektovať?

Ak chceme vybudovať svojbytnú, autonómu spoločnosť, znamená to, že túžime po živote v nej, že uprednostíme ju pred inými, existujúcimi alebo mysliteľnými formami spoločnosti. Ale ak si uvedomujeme vlastnú povahu takejto autonómnej spoločenskej formy a to, čo ona postuluje, potom si nevyhnutne uvedomujeme aj neprijateľnosť jej násilného nanucovania iným spoločnostiam. Ak v nej chceme realizovať svoj život a ju udržiavať nažive, potom musíme v tomto životnom dianí potvrdzovať hodnoty spravodlivosti, zodpovednosti, slobody, participácie, slobodného myslenia, slobodnej kritiky, rešpektu k názorom iných, no nemôžeme ľudí, ktorí takúto koncepciu nezastávajú, považovať za menejcenných či za netvorov. Môžeme len vysvetľovať a rozumne presvedčať. Zdá sa to prosté, no môže sa to zľahka stať nesplniteľnou úlohou. Ak sa ten iný odvoláva na svätú Knihu a slová Proroka, rozumná argumentácia a presvedčovanie ňou vedené takmer nikam nevedie, pretože pre takéhoto iného základným kritériom nie je rozumne zdôvodniteľný charakter prehovoru, ale jeho súhlas s Prorokovým posolstvom. Tu sa do hry dostáva aj identita spoločnosti, ktorá sa definuje svojím vzťahom k autonómii, slobode, spravodlivosti. Pretože autonómia, sloboda, spravodlivosť, budú existovať ako také, osebe, vo svojej bytostnej povahe, ale súčasne aj pôsobiť ako hodnoty, len ak budeme schopní brániť ich a ochraňovať, ak to bude potrebné, aj sa za ne obetovať. V otázke kolektívnej identity, bez ktorej je socializácia človeka nemožná, nemôže rozhodujúcu a jedinou úlohu zohrávať územie alebo vykonštruovaná, a už vôbec nie sfalšovaná minulosť (hoci aj v historických učebniciach spísaná), ale vlastná predstava individuálnej a kolektívnej autonómnosti, samozrejme, zakorenenej vo vlastnej prežitej a zapamätanej histórii a žitej tradícii, a to najmä v histórii a tradícii boja za túto slobodu a samostatnosť.

V realizovanom projekte Európskej únie sa takáto predstava autonómnej spoločenskej formy nenaplnila. Nemohla sa naplniť, veď nebola do projektu zahrnutá. A dnes sa Európa ocitla v (ne)vojnovom stave, v osudovom okamihu, v ktorom sa rozhoduje o novom charaktere jej existencie či o jej existencii vôbec. Aký ju čaká osud? O tom buď rozhodnú jej národy, ak sa prebudia, nepodľahnú nenávisťi, nedajú sa zavliecť do vojny, a zároveň zotrávajú v živom toku svojej tradície boja za národnú slobodu a samostatnosť, alebo je spečatený rozhodnutím bohov bankového Olympu, podľa ktorého Európa už viac nebude a nesmie byť Európou európskych národov a kresťanov, ktorou bola ešte aj v 20. storočí. Podľa rozhodnutia nadnárodných bankových elit musí prejsť do multikultúrneho, supraetnického modu existencie. Nemilosrdná transformácia sa už rozbíha, momentálne sa nachádza v kľúčoch „migračnej krízy“. A naplánované sú ešte bolestnejšie štádiá alchymistického miešania, výroby plastickej „Únie bez vlastností“.

Odpoveď na ne-moje otázku, ak som vôbec dajakú pontíkol, neutešuje. Nech na pomoc nám príde, ako vždy, poézia:

Wo aber Gefahr ist, wächst
Das Rettende auch.
(Kde však nebezpečenstvo je,
rastie aj záchrana.)
(Friedrich Hölderlin, Patmos)

V predchádzajúcom príspevku reflexii sme si pripomenuli známe konštatovanie, že autorstvo Svätého písma má Boho-ludský charakter, lebo jeho obsah tvorili Bohom inšpirovaní ľudia. No aj keď túto spoluprácu človeka s Bohom poznačovala veľká Božia ochota, toto súručenstvo s Bohom, načisto neodstránilo negatívne dedičné následky prvotného hriechu po našich prvých rodičoch, a to v podobe rozličných ľudských slabostí a nerestí, tak ako ani Kristus svojou obetou na kríži neodstránil dedičnú narušenosť tohto prírodného sveta, ktorá ho tiež postihla ako trvalý, čiže dedičný následok prvotného hriechu, ale napriek tomu aj s veľkolepým darom Božej milosti jeho potenciálneho posväcovania. Božia múdrosť, a najmä dobrota toto posväcovanie podmienila totiž povinnosťou trvalej a vytrvalej spolupráce človeka s Božou milosťou na posväcovaní nielen seba, ale i všetkých súčastí tohto prírodného sveta, a to až po najvyšší výdobytok Kristovej obety, akým je opätovne, a potenciálne tiež až dokorán otvorená brána nebeského kráľovstva!

Preto sa nemožno diviť, že vo Svätom písme sa z tejto ľudskej stránky objavujú aj nedostatky, no zároveň i s darom ľudskej dispozície takejto ich potenciálnej nápravy. No, bohužiaľ, k najnezodpovednejším nedostatkom dedičných následkov prvotného hriechu patrí i ľudské nedbajstvo a nízky stupeň ochoty, teda nie akoby nevyhnutná alebo osudovo daná trauma!

Nedostatky, na ktoré chceme poukázať v tomto príspevku reflexii, majú charakter prevažne teologický, ale neodmysliteľne ich dotvárajú aj jazykové.

Pri historickom rozpačovaní sa na oblasť týchto nedostatkov, naša myseľ zalieta na začiatok 60-tych rokov minulého storočia, teda na koniec Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý ako najbezprostrednejšiu novotu priniesol i zmenu tzv. Tridentskej omše pokoncilovou (niekedy označovanou za omšu pápeža Pavla VI.) so všetkými jej známymi obmenami. Ale na čo sa už sotvako môže rozpačovať, sú veci oveľa miniaturnejšieho charakteru, lenže s podstatným teologickým obsahom.

Keď totiž kňaz podľa tejto novej liturgie odrieka krátke modlitby nad prijatými obetnými darmi chleba a vína, zakončuje ich prosbami, „aby sa nám stali chlebom života“ a „duchovným nápojom“! A na to veriaci v obidvoch prípadoch odpovedajú: „Zvelebený Boh naveky!“ No pôvodná odpoveď veriacich na Slovensku hneď po zavedení tohto typu svätej omše neznala Zvelebený Boh naveky, ale „Požehnaný Boh naveky!“

Meno autora tejto neodkladnej korekcie sme si nezapamätali, no živo si pamätáme jej zdôvodnenie, lebo vychádzalo z toho, že niet, a nikdy nebolo, a ani nebude takej bytosti, čo by bola schopná „požehnať Boha“! No keď už pred 50-timi rokmi naše teologické vedomie a myslenie nebolo treba v tomto

ohľade poučovať alebo doučovať, na vrub čoho alebo koho možno pripísať lapsusy tohto istého druhu, ktoré sa dostali do vydania Svätého písma - Starého zákona 3 u nás v roku 1994, teda po odstupe tridsiatich dvoch rokov od nálezitej korekcie tohto teologického nezmyslu!

A tu je aj dôkaz, ako málo si niekedy berieme k srdcu základnú katechetickú požiadavku žiť a „cítiť s Cirkvou“ (sentire cum Ecclesia), spomenutú i v predchá-

JURAJ CHOVAN REHÁK

Biblicko-jazykové reflexie (4)

dzajúcej reflexii! No priam tragické je, že tejto trápnej chyby dopustili sa práve členovia biblickej komisie, ktorým by sa náprava tejto chyby, rozhlásená v roku 1962 mala aj ex offio dostať nielen do hlavy, ale i hlboko do srdca. Lenže, vice versa, oni ju zopakovali aj v Knihe proroka Daniela v citovanom vydaní: „Požehnaný si, Pane, Bože otcov našich ..., Požehnaný si v chráme svätej slávy, Požehnaný si na tróne kráľovstva svojho, Požehnaný si, čo tróniš nad cherubmi, Požehnaný si na oblohe nebeskej...“ (Dan 3, 52-56).

Zrejme zapamätal si to salezián Jozef Heriban, ktorý neskôr ako biblista a profesor teológie pripravil objemné vydanie Svätého písma, ktoré vydal Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme r. 1995 s finančným príspevom Talianskej biskupskej konferencie. V tomto vydaní sa citované chyby už odstránili, ale nemožno povedať, že by teraz bolo všetko v poriadku. Ide totiž o verše, ktoré sú súčasťou hebrejskej poézie a spievali si ich traja biblickí mladíci Sidrach, Misach a Abdenago v ohnivej peci, kam ich vladár Nabuchodonozor dal uvrhnúť za odmietnutie povinnej úcty zlatej soche, ktorú dal vyhotoviť, a kde Boh poslal svojho anjela na ich záchranu. Všetky tieto latinské znejúce verše majú zrejme prozodické črty, ale posledné citovaný verš, hoci v ňom tento fenomén vrcholí, jeho nepresný preklad to úplne potlačil. Lebo latinský originál tohto posledného verša podľa Vulgáty znie takto: „Benedictus es in firmamento caeli, et laudabilis et gloriosus in saecula“ - čo doterajšie slovenské vydania Biblie uvádzajú v tejto formulácii: „Požehnaný si na oblohe nebeskej a chváľitebný a slávny naveky“.

No už sme vpredu uviedli, že tieto verše tvoria súčasť hebrej-

skej poézie, ktoré si zasluhujú osobitnú pozornosť. Preto latinské znenie tohto verša sa od slovenského odlišuje tým, že naši prekladatelia obišli atribút „firmamentum“ k podst. menu „caelum“ (in firmamento caeli), a tým odstránili gramatické spojenie, ktoré treba chápať ako ozdobný prívlastok (epiteton ornans): „mohutnosť oblohy“, z čoho ostalo len jednoduché prozaické spojenie „obloha nebeská“. No okrem toho treba si

v tomto texte slovo spása bolo viazané na druhý pád čiže genitív (spása nášho Boha), a nie na ten ošemetne tretí, čiže datív „spása nášmu Bohu“, čo prekladatelia sémanticky tak nešťastne prehliadli. Takže pri aplikácii substantíva spása s datívom, následne im vyšiel tento ďalší teologický nonsens!

Keby boli prekladatelia prihliadli na túto dôležitú paradigmatickú skutočnosť, určite by boli prišli na to, že v počte tých spomenu-

valent, a to v nemeckom (lipskom) vydaní: Des Neuen Testamentes, v preklade vynikajúceho biblistu Fritza Tillmanna, kde je tento verš preložený takto: „Heil unserem Gott, der auf dem Throne sitzt, und dem Lamme (Úcta nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi). Tento nemecký preklad preklad je aj pre nás dostatočne inštruktívny, aby sme latinské slovo salus preložili niektorým zo synonymických podôb toho základného pojmu pozdrav, a to ako úcta, sláva, poklona, alebo i priamo pozdrav. Preto podľa nášho presvedčenia tento verš treba preložiť s vylúčením (v tomto prípade) ominózneho pojmu spása a s použitím niektorého z uvedených synonymických pojmov. No ako najprímernejšiu alternatívu k pojmu pozdrav v tomto verši cítime povinnosť odporučiť slovo poklona, ktoré možno chápať ako v podstate jeho „kinetické“ synonymum!

Preto podľa nášho presvedčenia tento citát z takmer všetkých doterajších vydaní Svätého písma (a teda aj z terajšieho vydania liturgických textov Bohoslužby slova) treba neodkladne odstrániť a opraviť, a to najlepšie do takejto podoby:

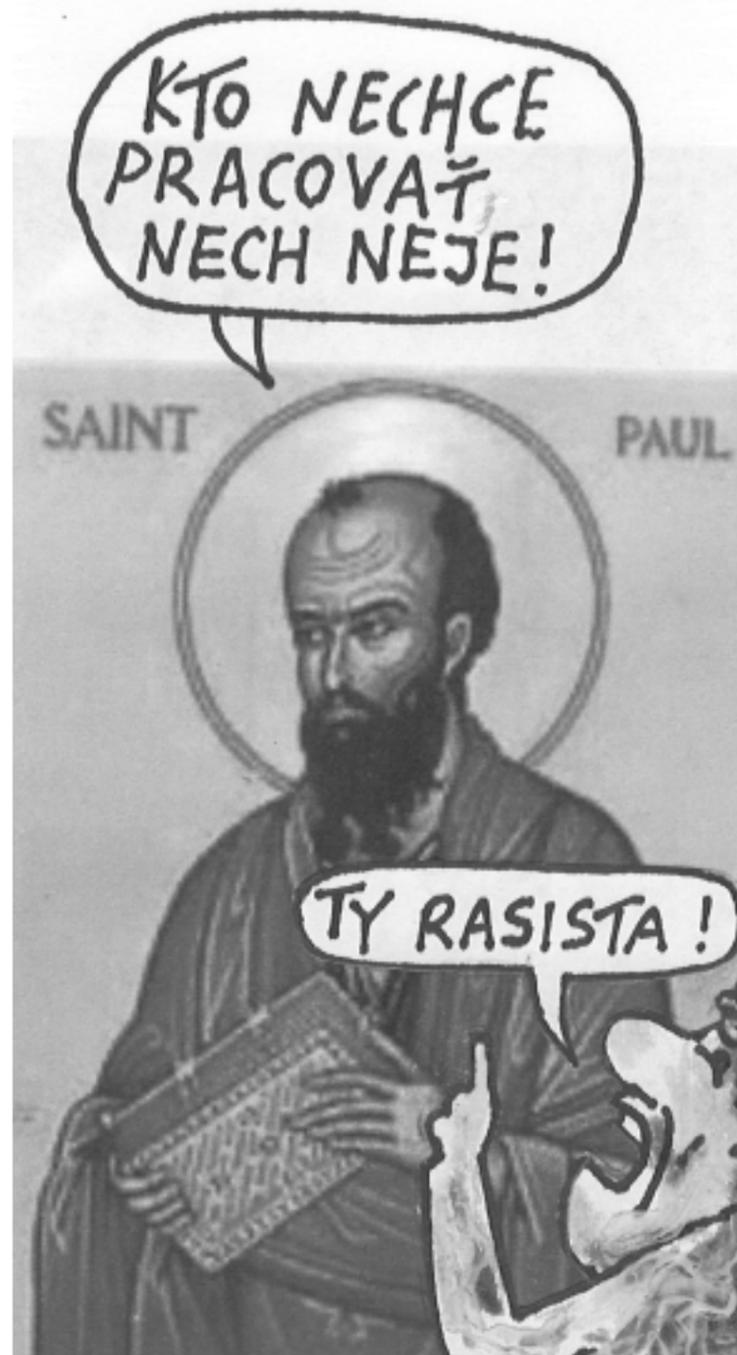
Poklona nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi!

tých siedmich ekvivalentov ponúka sa im aj ďalší, alternatívny, a pritom jedine správny, ktorým je pozdrav! A z dostupných nám biblických vydaní sme objavili práve tento ekvi-

ešte uvedomiť, že slovenský preklad, najmä poetického textu, má právo vychádzať i z ducha čistej slovenčiny, ktorý neznáša pasívne gramatické tvary, a nahrádza ich aktívnymi. Preto ani sémanticky nie celkom správny preklad tohto verša, s pasívnym tvarom gramatického spojenia: „Zvelebený si na nebeskej oblohe a chváľitebný a slávny naveky“ (Dan 3, 56), treba preložiť v tomto duchu: Velebia ťa aj mohutnosti klenby nebeskej, ty hoden chvály a slávy naveky (Dan 3, 56).

Ale záverom analýzy tohto okruhu prekladových chýb Svätého písma nemôžeme obísť najmä lapsus, ktorý v porovnaní s tými, na ktoré sme tu poukazovali, je teologicky ešte ominóznejší. Ide o citát z Apokalypsy sv. Jána, ktorý podľa latinskej Vulgáty znie takto: „Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno“ (Zjv 7, 10) - Spása nášmu Bohu, ktorý sedí na tróne, a Baránkovi. No slovenské znenie tohto prekladu uvažujúcu človeku znie priam poburujúco. Veď aká by to bola všemohúcnosť Božia, o ktorej veríme, že patrí k základným vlastnostiam kresťanského pojmu Boha, keď by jej bolo treba ešte sprostredkovať pomoc i zo strany biedneho ľudského tvora! Preto ak sme už prípad onej syntagmy „požehnaný Boh“ označili za teologický nezmysel, ešte rozhodnejšie treba odvrhnúť i nerozumnú syntagmu „spása Bohu“! A že sa vôbec dostali do textu Svätého písma i takéto nezmysly, možno označiť priam za „mystérium“, čo nie je veľmi ďaleko od Zlého! Pritom vec je v podstate tak jednoduchá!

Homonymita latinského slova salus totiž opäť „zaúradovala“, takže prekladateľom (a nielen našim), z jeho až siedmich možných slovníkových ekvivalentov nábožensky (pre daný text) zdal sa byť najvhodnejší ekvivalent spása, keby

Kresba: Andrej Mišanek

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

IV.

Ochrancom Amhersta bol rodný priateľ Lionel Sackville-West, prvý vojvoda dorsetský, spolupracovník vojvodu Whartona, ktorý sa roku 1741 stal rytierom Podväzkového rádu. Sackville mal dvoch synov. Starší Charles, gróf z Middlesexu, založil roku 1733 slobodomurársku lóžu vo Florencii. Spolu so Sirom Franciom Dashwoodom bol taktiež zakladateľom „Spoločnosti diletantov“, členmi ktorej boli mnohí slobodomurári. Roku 1751 sa stali členmi známej slobodomurárskej spoločnosti pri dvore princa Frederika waleského, ktorý bol sám členom bratstva.

Mladší syn Sackvilla George bol taktiež aktívnym členom slobodomurárov. Roku 1746 sa stal plukovníkom 20. pluku (neskôr Lancashirské strely) a neskôr sa stal majstrom plukovnej lóže. Jedným z dvoch dozorcov lóže bol podplukovník Edward Cornwallis (dvojča budúceho arcibiskupa Canterburského), ktorý roku 1750 zaujal post gubernátora Nového Škótska a založil tam prvú slobodomurársku lóžu. Medzi podriadenými Cornwallisa bol mladý kapitán James Wolfe, ktorý už získal reputáciu odvážneho dôstojníka počas vojenských operácií v Európe. Spolu s Armhstrom mal Wolfe zohrať dôležitú rolu v histórii Ameriky.

Samotný George Sackville bol roku 1751 vybraný za veľmajstra veľkolóže Írska. V čase Sedemročnej vojny ho obvinili zo zbabelosti v bitke pri Mindene, kde bol súdený a poslaný do výslužby. Priateľstvo s kráľom Jurajom III. mu umožnilo opraviť si reputáciu vo vládných kruhoch. Roku 1755 získal titul lorda Saint-Germen a stal sa ministrom vojny. Práve tak prežil americkú vojnu za nezávislosť.

V tom období sa americké slobodomurárstvo a jeho oddiely v britskej armáde dostávajú na svetlo deň. Veľká časť oddielov britskej armády úzko spolupracovala s kolonistami, záučala ich vojenskej obratnosti a súčasne im odovzdala mnoho iných vecí, medzi nimi i systém „vyšších stupňov“ slobodomurárstva. Práve slobodomurárstvo sa stalo ideálnym kanálom na rozšírenie pocitu všeobecnosti a bratstva, ktoré sa formovali v tovarišstve zbraní v boji proti spoločnému nepriateľovi. Amerika bola už predtým dejiskom vojenských udalostí, keďže sa v nej stretávali mocenské záujmy Anglicka a Francúzska. V čase Vojny o španielske dedičstvo (1701-1714) bol úspešne odrazený útok španielskych a francúzskych vojsk na Charleston v Severnej Karolíne. Ozbromené konflikty medzi francúzskymi a anglickými kolonistami prebiehali aj v oblasti kanadských hraníc. Francúzske teritórium zvané Acadia bolo obsadené a premenované na Nové Škótsko. V čase Vojny o rakúske dedičstvo (1740-1748) sa vojenské operácie v Amerike obnovili už vo väčšej intenzite. Roku 1745 kolonisti z Nového Anglicka obsadili francúzsku pevnosť Louisbourg na ostrove Cape Breton, ktorá ochraňovala záliv Svätého Vavrinca. V tom čase bolo v týchto operáciách zainteresovaných pomerne málo ľudí, ktorým velili mladší dôstojníci.

Roku 1756 v Európe vypukla

Sedemročná vojna a pozemné i námorné vojenské operácie sa rozšírili ďaleko za hranice kontinentu - nielen do Ameriky, ale aj do Indie. Britské vojská sa taktiež zúčastňovali na vojenských operáciách na kontinente, no v menšej miere než armády Francúzska, Rakúska, Pruska a Ruska. Hlavným dejiskom vojenských udalostí bola pre Anglicko Severná Amerika. Zaneprázdnenosť európskych armád bola predpokladom veľkej úlohy, ktorú si vytýčilo anglické slobodomurárstvo - získať vplyv nad celou Severnou Amerikou.

Od roku 1745 do roku 1753 sa anglické osídlenie Severnej Ameriky značne rozrástlo. Ešte roku

MERAB SURGULADZE

Revolúcia alebo?

1754 Benjamin Franklin predložil plán zjednotenia všetkých kolónií. Organizačné štruktúry, spoje a obchod sa rozvíjali rýchlym tempom a nutnosť expanzie na Západ bola čoraz očividnejšou. Keď sa kolonisti Virgínie uberali do údolia Ohio na západe Pennsylvánie, začali ohrozovať spojenie medzi francúzskymi teritóriami v Kanade v oblasti zálivu Svätého Vavrinca a kolóniami na Mississippi. Keď bol do tohto regiónu vyslaný oddiel milícií pod vedením mladého Georga Washingtona, došlo k naozajstnej zrážke.

V.

Prvé štyri roky vojny boli poznačené vojenskými neúspechmi Angličanov, pričom niektoré z nich boli vážne a vyvolali paniku aj v domovskom Anglicku. V apríli roku 1755 bola kolóna anglických vojsk pod vedením generála Edwarda Braddocka napadnutá Francúzmi a ich spojencami indiánmi v okolí pevnosti Duquesne. Vojsko bolo prakticky zničené, generál smrteľne ranený a G. Washingtonovi, ktorý bol jeho adjutantom, sa s ťažkosťami podarilo ujsť. Nasledovali ďalšie porážky, v ktorých Angličania stratili mnoho pevností z územia dnešného štátu New York. Masívny útok na pevnosť Ticonderoga podľa pravidiel európskeho vojenského umenia sa skončil neúspechom s množstvom obetí, medzi ktorými boli i velitelia anglickej armády - generál James Abercrombie a lord George Howe, jeden z najtalentovanejších mladých dôstojníkov britskej armády, ktorý vynášiel taktiku partizánskej vojny, neskôr využívané pri väčšine operácií v Severnej Amerike. Spolu s Amherstom a Wolfom prispel k premene armády z manévrom používaných v Európe na pruhnejšiu súdobú taktiku určenú podmienkami okolitého prostredia na ešte pustom kontinente.

Vojenský teoretik 20. storočia Basil Liddell Hart považoval vo svojej podstate také udalosti za nepriame, a tak túto etapu vojen v Severnej Amerike zo svojej knihy Stratégia vypustil. Smrťou Howe prišla britská armáda o človeka s predpokladmi veľkého plukovníka. Ticonderoga bola poslednou veľkou porážkou britských vojsk v tejto vojne. Anglickým ministrom zahraničných vecí sa v tom čase stal William Pitt,

neskôr gróf z Chatham, ktorý začal s reorganizáciou armády. Na veliteľské posty v Severnej Amerike sa dostali príslušníci mladšej, energetickej a flexibilnejšej generácie, ako napr. tridsaťročný James Wolfe alebo štyridsaťročný William Amherst, ktorý sa stal hlavným veliteľom vojsk v kolóniách. Medzi ich najtalentovanejšími podriadenými patrili napr. William Howe, mladší brat Gordona Howe, ktorý sa stal neskôr ústrednou osobnosťou v americkej vojne za nezávislosť.

Amherst použil novú taktiku vedenia vojny, ktorá podľa B. Liddella Harta priniesla rýchle víťazstvo s malými stratami na životoch. Strelcom a ostreľovačom dal zelené uni-

formy, sformoval oddiely rangerov, zapojil ich do špiónážnych a partizánskych operácií a zostavil taktiež i ľahkú kavalériu. Jeden z oddielov ľahkej kavalérie, určený špeciálne na rozvedku a prepady, používal hnedé uniformy bez šosov či akýchkoľvek ozdôb. Niektoré jednotky boli oblečené ako indiáni.

Mnohí dôstojníci v kolóniách sa učili vojenskému majstrovstvu u Amhersta a neskôr sa stali významnými osobnosťami tejto vojny. Hoci sa už v tom čase G. Washington z armády uvoľnil, aj on si na sebe vyskúšal Amherstov veľký vplyv. Čoskoro Amherst vrátil Angličanom pevnosť Louisbourg, ktorú získali v čase Vojny o španielske dedičstvo, a potom znovu stratili. O tri mesiace bola dobytá pevnosť Duquesne a na jej mieste postavili pevnosť Pitt, dnešný Pittsburgh. Neskôr prešiel Amherst do útoku v oblasti New Yorku, kde dobyl mnoho francúzskych pevností, medzi nimi i Ticondergu. V septembri 1759 urobil generál J. Wolfe, ktorého predvoju velil W. Howe, jeden z najvynikajúcejších manévrom vojenskej histórie, keď sa so štyri tisícovým komandom doplavil k zdanlivo neprekonateľným kolmým skalám pri pevnosti Quebec a vyšplhal sa na nedobytné Abrahámove pláne. V zrážke anglických a francúzskych vojsk padli obaja velitelia - J. Wolfe i markíz de Montcalm a vo vojne nastal zlom. V septembri 1760 kapituloval Montreal obsadený vojskami Amhersta a Howe. Francúzsko prenechalo Anglicku svoje severoamerické kolónie.

Príchod britských oddielov do Severnej Ameriky viedol k ešte väčšiemu rozšíreniu slobodomurárstva, zvlášť „vyšších stupňov“ pod patronátom írskych veľkolóže. Asi v trinástich z celkových devätnástich jednotiek pod vedením Amhersta pôsobili slobodomurárske lóže.

VI.

Podplukovník John Young, ktorý velil bataliónom 60. pechotného pluku a bol podriadeným Amhersta pri Louisbourgu a Quebecu, bol menovaný za zástupcu veľmajstra škótskej veľkolóže. Roku 1757 sa stal provinciálnym veľmajstrom všetkých škótskych lóží v Amerike a západnej Indii. Od toho istého roku bol na čele 60. pluku podplukovník (a

neskôr generálmajor) Augustine Prévost, ktorý sa stal vzápätí veľmajstrom všetkých slobodomurárskych lóží britskej armády nachádzajúcich sa pod ochranou slobodomurárskej organizácie Starého a Uznávaného škótskeho rítu.

Roku 1756 bol podplukovník Richard Gridley splnomocnený zhromaždiť všetkých slobodných i uznávaných slobodomurárov do pochodu proti Crown Pointu (následne ho dobyl Amherst) a sformovať z nich jednu alebo niekoľko lóží. Keď bol roku 1758 obsadený Louisbourg, Gridley v ňom založil ešte jednu lóžu. Dva mesiace po obsadení Quebecu, v mesiaci 1759, sa šesť plukových lóží ubytovaných v pevnosti

zdrúžilo do veľkolóže na čele s veľmajstrom - poručikom 47. pluku, ktorého o rok nahradil veliteľ 78. pechotného pluku, plukovník Simon Fraser, po ktorom nasledovali ďalší. Roku 1764 sa stal veľmajstrom celej Kanady kapitán West.

Za jeden z najzaujímavejších aspektov tohto procesu možno považovať pomerne malé zásluhy a nízke postavenie ľudí, ktorí obsadili vysoké posty. V podstate to boli „prostí vojaci“. Na základe vymenovania podobných osobností ako poručík Guinnett a kapitán West možno pochopiť, akým spôsobom fungovali vojenské lóže, ako koexistovali so subordináciou a prečo boli také populárne. Poručík Guinnett sa každý deň stretával s radovými členmi, ktorí mu mohli byť vo vnútri lóže rovní. Súčasne ako veľmajster Quebecu stál z pozície svojej hodnosti vyššie ako starší dôstojníci. V súvislosti s tým treba spomenúť predsedov stranických komunistických organizácií v armáde ZSSR a ďalších komunistických armádnych oddieloch po celom svete. Takto vojenské lóže zabezpečovali pružnosť spolupráce a kontaktov, ktoré boli v tých časoch nevyhnutným, a možno i unikátnym spoločenským javom. Nič podobné nebolo v tom čase v nijakej armáde sveta!

Niet sa teda čomu čudovať, že slobodomurárstvo rozšírené v britskej armáde preniklo i do koloniálnych inštitúcií, administrácie, do celej spoločnosti i kultúry. Americkí velitelia sa usilovali byť bratmi v zbrani i v lôžach. Vojenskú slávu získali slobodomurári ako G. Washington, I. Putnam, B. Arnold, J. Fry, J. Nikson... Slobodomurárstvo toho času bolo útočiskom až nákazlivého idealizmu. Väčšina kolonistov ani vojakov nečítala J. Locke, D. Huma, F. Voltaira či J. J. Rousseau, prostredníctvom lóží sa však ich filozofické idey, napr. aj koncepcia „práv človeka“ či zdokonaľovania spoločnosti, stali dostupné pre všetkých. Nový svet sa tak stal akýmsi laboratóriom sociálneho experimentu, v ktorom bolo možné prakticky nerušene uviesť do praxe slobodomurárske princípy, keďže Francúzsko ako súper už stratilo svoje kolónie a kontinent bol v rukách anglickej veľkolóže.

Historici úlohu slobodomurár-

stva v americkej vojne za nezávislosť buď potvrdzujú a dokazujú ju ako plánovanú slobodomurársku udalosť s uvedením dlhého zoznamu členov lóží, alebo otázku slobodomurárstva celkom obchádzajú. Nebudeme sporiť, ktorý z týchto táborov má pravdu, ale upriamime pozornosť na prosté fakty. Mnohí historici si kladú otázku: prečo sa Británia tak ponáhľala stratiť svoj vplyv v Severnej Amerike? Americkí kolonisti boli totiž vojensky i politicky podporovaní ich bývalými protivníkmi z Francúzska. Veľká Británia si sama aktívne nevybrala víťazstvo, no svojou nečinnosťou si predurčila porážku. Vo väčšine vojenských konfliktov, či už vo vojnách o španielske dedičstvo, občianskej vojne v USA či oboch svetových vojnách, sa dá porážka jednej zo strán vysvetliť z vojenského uhlu pohľadu, z analýzy taktických a strategických postupov či vyčerpania zdrojov. Vo vojne za nezávislosť Severnej Ameriky však pri skúmaní porážky Veľkej Británie takéto fakty nenájdeme. Dokonca i zrážky považované za „rozhodujúce“, ako bitka pri Saratoge či Yorktowne, boli rozhodujúce len čo sa týka amerického bojového ducha. Tieto bitky totiž nijako neoslabili sily Británie, ani ju nezbavili schopnosti pokračovať vo vojne, veď do týchto bitiek bola nasadená len malá časť britských vojsk v Severnej Amerike. Vojna pokračovala ešte štyri roky, počas ktorých bol neúspech britských vojsk kompenzovaný sériou víťazstiev. Keď W. Cornwallis kapituloval pri Yorktowne, veľká časť britských vojsk sa zachránila, o to viac, že boli schopní pokračovať vo vojne na celom území kolónií a americké vojská prevyšovali i v strategických výhodách a počte. Vo vojne za americkú nebolo jediného rozhodujúceho víťazstva ako Slavkov či Waterloo, ani bodu obratu ako Stalingrad. Akoby sa Angličania prosto unavili, stratili akýkoľvek záujem o vojnu a jednoducho odtiahli domov. Všetky tieto udalosti teda nevyzerali tak, ako ich vykresľuje americký film Patriot.

V amerických učebniciach sú štandardné vysvetlenia britskej porážky. Často sa píše o statočnosti amerických vojakov, o tom, že takmer celý kontinent vzal do ruky zbraň proti Británii, či o tom, že britská armáda nebola v divokých severoamerických lesoch pripravená na partizánsku vojnu a že v jej čele stáli nekompetentní, nešikovní a skorumpovaní velitelia.

Je to však skutočne tak? V skutočnosti sa však britská armáda nezrazila s celým kontinentom či národom, čo povstal proti nej. Z 37 novín, ktoré vychádzali v kolóniách roku 1775, 23 podporovalo povstalcov, 7 podporovalo Britániu a 7 zastávalo neutrálnu pozíciu. Ak by tieto čísla odrážali stav v kolóniách, tak 38% kolonistov nepodporovalo povstalcov. Mnohí z nich mali tesné väzby s krajinou, ktorú považovali za svoju vlasť. Dobrovoľne pracovali v špiónážnych službách, poskytovali britskej armáde útočisko a proviant, či dokonca vstúpili do jej oddielov. V časoch vojny existovalo najmenej 14 royalistických jednotiek bojujúcich na strane britskej armády, ktorá bola pripravená viesť vojnu v podmienkach Severnej Ameriky.

(Pokračovanie v budúcom čísle)